

Innehåll

Samråd om detaljplan för del av Stenbrottet 2:1 m.fl., Nunasvaara	2
Yttranden har inkommit enligt följande:	2
1. Länsstyrelsen, 2021-07-07	3
2. Luftfartsverket, 2021-06-10	23
3. Privatperson, 2021-06-10	23
4. Polismyndigheten, 2021-06-11	25
5. Bergsstaten, 2021-06-12	25
6. PostNord, 2021-06-15	26
7. Skanova, 2021-06-15	26
8. Naturskyddsföreningen Kiruna, 2021-06-18	26
9. Gabna sameby, 2021-06-24	29
10. Tekniska Verken i Kiruna AB, 2021-06-30	35
11. Vänsterpartiet, 2021-06-30	36
12. Bygglovskontoret, 2021-07-01	37
13. Försvarsmakten, 2021-07-01	38
14. Trafikverket, 2021-07-01	38
15. Lantmäteriet, 2021-07-02	39
16. Talma sameby, 2021-07-13	40
17. Vattenfall Eldistribution AB, 2021-08-06	44
18. Talma sameby, 2021-10-04	44
Berörda sakägare som inte har blivit tillgodosedda	64
Övriga som inte har blivit tillgodosedda	64

Samråd om detaljplan för del av Stenbrottet 2:1 m.fl., Nunasvaara

Detaljplanen hanteras med ett utökat förfarande. Under samrådstiden som har pågått mellan den 10 juni– 1 juli 2021 har samråd skett med berörda förvaltningar inom kommunen, statliga verk, länsstyrelsen samt berörda sakägare och andra med väsentligt intresse av planen. Samrådshandlingarna har skickats ut till ovan nämnda, vilka har beretts tillfälle att yttra sig över upprättat detaljplaneförslag. Under samrådet inkom totalt 18 skriftliga yttranden.

Samrådsredogörelsen redovisar samtliga av de skriftliga yttrandena som har inkommit under samrådet samt kommentarer till dessa. Inkomna yttranden redovisas sammanfattat förutom länsstyrelsen som redovisas i sin helhet. Samtliga skriftliga inkomna yttranden förvaras i sin helhet i planakten hos Kommunstyrelsen.

Yttranden har inkommit enligt följande:

1. Länsstyrelsen	2021-07-07
2. Luftfartsverket	2021-06-10
3. Privatperson	2021-06-10
4. Polismyndigheten	2021-06-11
5. Bergsstaten	2021-06-12
6. PostNord (ingen erinran)	2021-06-15
7. Skanova	2021-06-15
8. Naturskyddsföreningen Kiruna	2021-06-18
9. Gabna sameby	2021-06-24
10. Tekniska Verken i Kiruna AB	2021-06-30
11. Vänsterpartiet	2021-06-30
12. Bygglövskontoret	2021-07-01
13. Försvarsmakten (ingen erinran)	2021-07-01
14. Trafikverket	2021-07-01
15. Lantmäteriet	2021-07-02
16. Talma sameby	2021-07-13
17. Vattenfall Eldistribution AB (ingen erinran)	2021-08-06

Komplettering av yttrande inkom enligt följande (och godkänns som yttrande inom samrådsskedet):

18. Talma sameby	2021-10-04
------------------	------------

1. Länsstyrelsen, 2021-07-07

Synpunkter på sådant som kan aktualisera prövning enligt 11 kap. 10 § PBL

Länsstyrelsen bedömer med hänsyn till ingripandegrunderna i 11 kap 10 § PBL och nu kända förhållanden att frågor som berör riksintresse för rennärning, strandskydd, Natura 2000, dagvattenhantering och miljö kvalitetsnormer för vatten, måste lösas på ett tillfredsställande sätt i enlighet med vad som anges nedan för att ett antagande inte skall överprövas av Länsstyrelsen.

Länsstyrelsens synpunkter

I planhandlingarna används begreppen planområde och verksamhetsområde (industriområde) för att beskriva påverkan och konsekvenser av planen. Det torde vara planområdet som är det relevanta i och med att ärendet gäller en detaljplan och inte t.ex. miljö tillstånd. Länsstyrelsen anser att kommunen måste vara mer tydlig och konkret genomgående i planhandlingarna (avser både planbeskrivning och MKB) och behandla planområdet som helhet.

Kommentar från kommunen:

Planförslaget innehar en tydlig avgränsning genom planområdesgränsen. Kommunen håller med länsstyrelsen att relevant avgränsning för planens påverkan och konsekvenser utgörs av planområdesgränsen. Det är alltså planområdet och inte ett verksamhetsområde (för industri) som är gällande i dessa handlingar. Den geografiska avgränsningen av planområdet är i prioritet när planens påverkan och konsekvenser på omgivning, intressen och miljö analyseras. Detaljplanens påverkan inom planområdet kan dock få konsekvenser som kan sträcka sig utanför planområdets gränser, vilket till viss del också måste tas med i analysen.

Planhandlingarna har reviderats med att konkret och genomgående använda sig utav detaljplanens planområdesgräns. Plangränsen har inför granskningen reviderats och planområdets omfattning har begränsats. I planbeskrivningens inledning har ett stycke lagts till (avsnitt "Avgränsning" under 2. Planens syfte och huvuddrag) vilket tydliggör detta.

Prövningsgrunder enligt PBL 11 kap. 10§

Riksintressen

Rennärning 3 kap 5§ MB

Det är svårt att få tydlighet i hur respektive berörd sameby påverkas av aktuell detaljplan. Exempelvis finns ett avsnitt under rubriken 5.1.1 Förutsättningar i MKB:n, som upplevs otydlig och där det är svårt att få förståelse för vilka flyttleder som gäller vilka samebyar, och vilka av dessa som utgör riksintresse. För att uppnå ett mer stringent och ändamålsenligt beslutsunderlag kan rennäringsfrågorna med fördel beskrivas sameby för sameby.

Som har angetts ovan växlar man i handlingarna mellan att använda begreppen planområde och verksamhetsområde. Detta komplicerar förståelsen av detaljplanen och behöver tydliggöras. Se några exempel nedan gällande rennärningen.

Exempelvis:

På sidan 13 MKB säger man att det finns riksintresseutpekanden väster och söder om verksamhetsområdet, men nämner samtidigt inte att riksintressen finns inom planområdet.

På sidan 14 MKB säger man att vägen för gruvtrafik mellan väg E45 och Nunasvaara passerar genom ett kärnområde av riksintresse, men man nämner inget om att riksintressena därmed finns inom planområdet.

Citat från sidan 21 MKB: *”En svår passage är en vedertagen beteckning för särskilt känsliga genom- och överfarter där förutsättningarna för genomflyttning av en renhjörd är begränsade, men har avgörande betydelse för genomflyttningen. Cirka 200 m söder om verksamhetsområdets yttre gräns finns en svår passage”.*

För förståelsen av planhandlingarna kan inte bara nämnas att passagen finns inom verksamhetsområdet, utan man behöver vara tydlig med att den även finns inom planområdet. Samma typ av formuleringar finns i planbeskrivningen.

Riksintressenas lokalisering

Citat från sidan 19 MKB: *”Flyttleder och svåra passager av riksintresse för rennärningen enligt 3 kap. 5 § miljöbalken finns utpekade väster och söder om verksamhetsområdet för Talma sameby och Gabna sameby och öster om Vittängälven för Saarivuoma sameby.”*

Det behöver korrigeras och förtydligas att även inom planområdet finns utpekade riksintressen för rennärning och att även öster om, i nära anslutning till, verksamhetsområdet (planområdet) finns utpekade riksintressen för rennärning.

Citat från sidan 14 MKB: *”Området söder om Torne älv ingår i Gabna sameby och befintlig väg för gruvtrafik mellan E45 och Nunasvaara passerar genom ett kärnområde som utgör riksintresse för rennärning, se Figur 6”.*

Vägen för eventuell gruvtrafik passerar inte bara genom ett kärnområde, utan också rakt över en riksintresseutpekad flyttled (flyttleden finns inom kärnområdet). Kärnområdet består av flyttleder, trivselland och uppsamlingsområden enligt Sametingets kartor.

Kommunens kommentar:

Kommunen instämmer med att beskrivningarna av rennärningen och samebyarna kan upplevas som otydliga i samrådshandlingen. De delar i MKB och i planbeskrivningen som berör rennärningen har därför

omarbetats inför granskningen. MKB och planbeskrivningens beskrivningar om ett specifikt verksamhetsområde har tagits bort. Handlingarna beskriver genomgående planområdets förutsättningar, förändringar och konsekvenser kopplat till avgränsningen. Planbeskrivningen har även uppdaterats med beskrivning om att det finns utpekade riksintressen för rennäringen i anslutning till planområdet.

Efter samrådet har planområdesgränsen reviderats så att flyttlederna norr om Torne älv, som tidigare ingick i kvartersmarken för gruvindustri, numera endast berörs av den del av planområdet som utgör Nunasvaaravägen.

Samebyarnas markanvändning redovisas sameby för sameby genomgående i planhandlingarna (planbeskrivning och MKB).

Inför granskningen har en rennäringssanalys tagits fram av Sweco (2024). Även rennäringssanalysen beskriver rennäringssfrågorna sameby för sameby och redovisar placering av utpekade riksintresseområden för rennäringen. Genom att analysera och beskriva detaljplanens konsekvenser för de enskilda samebyarna underlättas förståelsen om vilka flyttleder som tillhör vilka samebyar och hur varje sameby påverkas av detaljplanen.

Betet

Citat från sidan 21 MKB: ”I området kring Njunesvárri (Nunasvaara) som ligger i östra delen av området finns det tallhedar och även hänglavsskog. Hänglavsskogar används när markbete blir låst och/eller när renarna börjar flyta upp på snön, alltså under svåra betesförhållanden.”

Kommunen behöver förtydliga om de beten som beskrivs i citatet finns inom planområdet. Av handlingarna framgår inte vilka funktioner som betesområdena inom planområdet har enligt Sametingets kartor. D.v.s. vilka strategiska funktioner har de betesområden som finns inom aktuellt planområde? T.ex. finns rastbeten, uppsamlingsområden eller liknande? Hur kommer dessa strategiska funktioner att påverkas? Hur stor del av aktuell vintergrupps vinterbete försvinner i och med den verksamhet som detaljplanen möjliggör? Är kommunens bedömning att samebyn klarar sig utan det bete som försvinner?

Kommunens kommentar:

Till granskningshandlingarna har en gemensam rennäringssanalys av berörda samebyar tagits fram (Sweco 2024). Vilka funktioner som områdena inom planområdet har samt hur, när och var renskötsel bedrivs framgår i rennäringssanalysen. Planbeskrivningen och MKB har uppdaterats med information gällande samebyarnas markanvändning, planförslagets påverkan på renskötseln och det direkta betesbortfallet, se avsnitt ”Rennäring” under ”Förutsättningar och förändringar”.

Passage norr om planområdet

Hur långt är avståndet mellan norra gränsen av planområdet och Talmas samebygräns? Finns möjlighet till flytt och passage mellan planområdet och samebygräns? Finns möjlighet till flytt och passage inom planområdets norra del?

Kommunens kommentar:

Stora delar av planområdet ligger inom Talma sameby. Detaljplanens gräns i samrådshandlingarna följde gränsen för riksintresset för värdefulla ämnen eller material. Avståndet i samrådshandlingarna mellan gränsen i norr och Talmas samebygräns var cirka 100 meter. Till granskningen har detaljplanens norra gräns justerats för att öka avståndet till Talmas samebygräns. Avståndet är i granskningshandlingarna drygt 800 meter. Justeringen har gjorts för att förbättra möjligheten för renar att passera och således minska intrånget på utpekad riksintresse i närheten.

Trång passage (Talma)

Hur ska det funktionella sambandet mellan säsongsbeten i den riksintresseutpekade trånga passagen inom Talma upprätthållas? Hur ska strörenar kunna passera passagen? Hur påverkar eventuell instängsling av planområdet det funktionella sambandet? Det att passagen utgör i detta fall dessutom riksintresse tyder på att lokaliseringen av detaljplanen är problematisk ur rennäringssynpunkt.

Kommunens kommentar:

I granskningshandlingarna har plangränsen justerats. Dels har planområdet minskats, dels regleras Nunasvaaravägen som allmän plats. Där den nämnda trånga passagen korsas utgörs planområdet endast av Nunasvaaravägen. Regleringen allmän plats innebär, till skillnad mot kvartersmark, att området ska vara tillgängligt för allmänheten och kan därför inte stängslas in med stöd av detaljplanen. Planbeskrivningen kompletteras med text om Nunasvaaravägens barriäreffekt och risker för undvikelse- och spridningseffekter inom området. Allmän plats slutar där användningen kvartersmark för gruvindustri regleras. Inom kvartersmarken kan stängsel uppföras. Stängsel är viktigt ur säkerhetssynpunkt för både människor och djur.

Skyddsåtgärder presenteras i planbeskrivningen sameby för sameby under "Rennäring" i avsnittet "Förutsättningar och förändringar". Påverkan på det funktionella sambandet beskrivs under avsnitt 4, "Avvägning mellan oförenliga riksintressen".

Riksintresseutpekad flyttled som korsar planområdet nedanför den trånga passagen ungefär i mitten av planområdet, där tillfartsvägen ansluter till resten av området (Talma).

Den riksintresseutpekade flyttleden längs Torneälvens strandkant nyttjas vid flytt samt strövning framför allt under vinter/vår. Hur kan flyttleden upprätthållas? Hur påverkar eventuella stängsel flyttleden? Hur påverkas den fria strövningen efter flyttleden med beaktande av stängsel och andra barriäreffekter.

Kommunens kommentar:

I granskningshandlingarna har kvartersmarken för gruvindustriändamål minskats i söder och den riksintresseutpekade flyttleden berörs ej längre av kvartersmarken. Se även ovanstående kommentar.

Riksintresseutpekad flyttled som korsar tillfartsvägen, väg E45-gruva (Gabna sameby)

Den flyttled som går över vägen utgör riksintresse för rennärning inom Gabna sameby. Kan instängsling av vägen leda till att flytten försvåras? Hur påverkas den samlade flytten av ökad trafikmängd på vägen? Finns några åtgärder för att bibehålla flyttledens funktion? Hur påverkas den fria strövningen av ökad trafik längs vägen, utöver vad som framkommer i MKB om ökade renpåkörningar? (det är inte bara renpåkörningar som är relevant, utan även flyttledens funktion) Finns det risk för att den ökande trafikmängden på vägen mellan E45 och gruvområdet leder till att den fria strövningen begränsas?

Under rubriken ”Försikthetsmått och åtgärder” på sidan 24 i MKB framgår att man ska stängsla in tillfarten till gruvområdet (tillfarten finns inom planområdet mellan väg E45 och gruvområdet, inom Gabna sameby på riksintresse för flyttled, kärnområde).

Kommunen behöver förklara hur strörenar ska kunna passera över vägen om leden är instängslad. Finns risk för att det funktionella sambandet mellan betesområden bryts av pga. stängslet? Det är viktigt att den fria strövningen kan fortgå. Det förbjudet att stänga av flyttleder, eller försvåra flytt längs flyttlederna, enligt 94 § Rennäringslagen.

Kommunens kommentar:

I granskningshandlingarna regleras Nunasvaaravägen som allmän plats. Nunasvaaravägen kan inte med stöd av detaljplanen stängslas in, se ovanstående kommentar. Skyddsåtgärder för att minska barriäreffekten som kan uppkomma till följd av ökad trafik presenteras under ”Skyddsåtgärder” i avsnittet om Talma sameby (liknande skyddsåtgärder som för Gabna) i planbeskrivningen.

Sammanfattande bedömning

Vid eventuell gruvexploatering kommer stora betesarealer försvinna under lång tid framöver till men för rennärningen i området. Det är framför allt det stora betesbortfallet som utgör problemet, men även att funktionella samband såsom

flyttleder riskerar att helt stängas av. Inom planområdet finns flertalet riksintresseutpekade flyttleder.

Ur rennärings synpunkt innebär planerad gruva mycket negativa konsekvenser, inte bara lokalt på vinterbetet, utan för berörda samebyar i sin helhet. Förutom att själva gruvan kommer uppta stora betesområden finns frågetecken kring den reella användningen av markområdet öster om aktuellt planområde efter att gruvan etablerats. Kan man vara säker på att samebyn kommer ha möjlighet att nyttja området?

För att närmare kunna ta ställning till aktuell detaljplan bland annat angående påverkan på riksintresse rennärning, måste kommunen tydligare beskriva och redogöra påverkan och konsekvenserna för rennärningen i enlighet med de synpunkter som tagits upp i detta yttrande.

Kommentar från kommunen:

I granskningshandlingen har planområdet minskat för att öka chanserna för den reella användningen av markområdet i öst. Planförslaget har reviderats och generellt tydliggjorts gällande planområdesgränsen i förhållande till rennärningen, se även tidigare kommentarer. För den del av planområdet som utgörs av kvartersmark kan stängsel uppföras.

Följande har uppdaterats till granskningshandlingarna:

Riksintressenas lokalisering

De olika områdena av riksintresse för rennärningen samt ytterligare viktiga områden presenteras tillsammans med planområdet i kartor i planbeskrivningen.

Betet

I planhandlingarna har kommunen förtydligat vilka funktioner som marken inom och i anslutning till planområdet har. Även påverkan och skyddsåtgärder presenteras sameby för sameby i planbeskrivningen.

Passager och flyttleder

I planhandlingen har kritiska passager och flyttleder presenterats och beskrivits för respektive sameby. I dessa stycken redovisas närmare hur rennärningens passager och flyttleder ligger i förhållandet till planområdets gränser och regleringar.

I planbeskrivningen och miljökonsekvensbeskrivningen redovisas hur planförslaget tar hänsyn till rennärningens utpekade riksintresseområden.

Ytterligare hänsyn till samebyarnas passager och flyttleder har tagits i granskningshandlingarna. För respektive sameby, se avsnittet "Rennärning" i planbeskrivningen. Illustrationer visar hur stora avstånden är mellan planområdets kvartersmark och barriärer i norr (Vittangiälven) och söder (Torneälven).

Natura 2000

Planerad verksamhet kan på ett betydande sätt påverka miljön i Natura 2000-området och länsstyrelsen bedömer att tillåtligheten behöver prövas enligt 7 kap. 28 § miljöbalken. Miljöprövning av gruvverksamheten pågår där Natura 2000-frågan ännu inte är utredd. Länsstyrelsen vidhåller därför sin tidigare ståndpunkt att det är lämpligt att tillståndsfrågan enligt 7 kap. 28a § miljöbalken prövas i sin helhet innan kommunen beslutar om att anta detaljplanen.

Två biflöden till Torneälven, i planförslaget kallade västra och östra bäcken, ingår i Natura 2000-nätverket för Torneälven. I planområdets norra del går även ett biflöde till Vittangiälven, Niskakoski, som också omfattas av Natura 2000 men som inte omnämns i planförslaget annat än i figur s. 26 i planbeskrivning. Det saknas en motivering till varför Niskakoski inte bedöms påverkas av planerad verksamhet och hur detta säkerställs vid planens genomförande.

Planhandlingarna behöver kompletteras och tydliggöras enligt ovan avseende Natura 2000.

Kommentar från kommunen:

Mark- och miljödomstolen meddelande i deldom för Nunasvaara Södra 2023-04-05 tillstånd för att bedriva gruvverksamhet som på ett betydande sätt kan påverka Natura 2000-området Torne och Kalix älvsystem. Tillståndet överklagades till Mark- och miljööverdomstolen som beslutade att inte meddela prövningstillstånd. Detta beslut har sedan överklagats till Högsta domstolen som ännu inte avgjort frågan om prövningstillstånd.

En Natura 2000-utredning har gjorts av Sweco (2021-08-25) gällande påverkan från gruvverksamheterna i Nunasvaara Norra, Niska Södra och Niska Norra på biflöden till Torneälven och Vittangiälven som Länsstyrelsen nämner i yttrandet. Utredningen bedömer att Östra bäcken och Niskakoski inte bedöms uppfylla kriterierna för naturtypen "Mindre vattendrag". De strukturer och funktioner som krävs för att upprätthålla en livskraftig population av de arter som är typiska för naturtypen saknas. I de vägledande underlag som finns för att bedöma naturtypen samt i Naturvårdsverkets manual för uppföljning av vattendrag i skyddade områden finns inget som tyder på att denna typ av små myrbäckar ska omfattas av ett Natura 2000-skydd som mindre vattendrag. Planbeskrivningen och MKB har uppdaterats med ovanstående information.

Riksintresse kommunikationer

Det är viktigt att en trafiksäker miljö skapas vid anslutningen till E45 i samverkan med Trafikverket. Den valda trafiklösningen mot väg E45 behöver redogöras i handlingarna och hur genomförandet ska ske inklusive det ekonomiska ansvaret behöver framgå av planbeskrivningen.

Det som saknas i handlingarna är var de tunga transporterna ska ta vägen för omlastning/lossning. Det kan ge en ökad helhetsbild och en eventuell förvarning om var andra åtgärder kan komma att krävas utanför denna detaljplan.

Kommentar från kommunen:

Trafiklösningen har utformats i dialog med Trafikverket och presenteras i planbeskrivningen under kapitel 4. Förutsättningar och förändringar i avsnitt "Vägar och trafik". Planbeskrivningen har vidare uppdaterats med information kring trafik inom och utanför planområdet. Talga bär det ekonomiska ansvaret för den nya trafiklösningen, vilket beskrivs under "Ekonomiska frågor" i planbeskrivningen.

Transport kommer ske med lastbil till Luleå. Detta beskrivs i planbeskrivningen under avsnitt "4. Förutsättningar och förändringar" i avsnitt "Gruvverksamhet – planerad gruvverksamhet".

Avvägning mellan oförenliga riksintressen 3 kap 10§ MB

Planområdet berörs av flera riksintressen. Kommunen anger i planbeskrivningen avseende avvägning mellan oförenliga riksintressen att i det här fallet har bedömningen gjorts att riksintresset för värdefulla ämnen eller material ska ges företräde, eftersom detta riksintresse på lämpligast sätt främjar en långsiktig hushållning med marken, vattnet och den fysiska miljön i övrigt.

Länsstyrelsen betonar att när det gäller riksintresseavvägning enligt 3 kap 10§ MB är utgångspunkten i lagstiftningen att inget riksintresse påtagligt skadas. Det är enbart i den situation det inte går att förena två motstående riksintressen utan att det uppstår påtaglig skada på det ena, som påtaglig skada kan tillåtas. Det är först när alla möjligheter att mildra eller undvika påtaglig skada på något riksintresse grundligt är utredda som en avvägning enligt 3 kap 10§ Miljöbalken ska göras. Kommunens ställningstagande under kapitel 3.3 i planbeskrivningen (som framgår ovan) förstås som att kommunen anser att något eller några av riksintressena enligt 3 kap 5-8§§ MB påtagligt skadas av gruvexploateringen. Kommunen behöver förtydliga vilka dessa riksintressen i så fall är och vilka utredningar som är gjorda för att mildra eller undvika påtaglig skada på dessa.

Kommentar från kommunen:

Bedömning kring om detaljplanen medför att en avvägning mellan oförenliga riksintressen enligt 3 kap. 10 § miljöbalken har utvecklats till granskning, se avsnitt 4 i planbeskrivningen. Bedömningen av påverkan på riksintressen har setts över i sin helhet inför granskning samt kompletterats med bland annat en rennäringsanalys. Planbeskrivningen kompletteras med en tydligare beskrivning av detta.

Trots de skyddsåtgärder som vidtagits vid utformningen av detaljplanen är bedömningen att detaljplanen medför risk för att påtagligt försvåra rennäringsens bedrivande. Bedömningen görs utifrån detaljplanens omfattning och föreslagna planbestämmelser.

Innan marken inom planområdet kan tas i bruk för gruvverksamhet krävs tillstånd för miljöfarlig verksamhet enligt miljöbalken. Sedan april 2023 finns ett miljötillstånd för Nunasvaara Södra som berör Talma och Gabna samebyars riksintressen. Med de villkor som ställs i miljötillståndet görs bedömningen att samexistens är möjlig. Tillstånd saknas idag för Nunasvaara Norra, Niska Södra och Niska Norra. Liknande villkor och liknande bedömning kan komma att bli aktuella i en kommande tillståndsprövning.

Hälsa och säkerhet

Länsstyrelsen har i detta skede inga synpunkter på ett genomförande av detaljplanen avseende hälsa och säkerhet, förutsatt att genomförandet av detaljplanen följer de uppsatta försiktighetsmått och skyddsåtgärder som beskrivs i samrådshandlingarna.

Kommentar från kommunen:

Noterat, yttrandet föranleder inga förändringar.

Buller

Enligt handlingarna, med planerade skyddsåtgärder då borring sker endast dag (vardagar 06–18) och kväll (18–22) samt lör-, sön och helgdag (06–18) samt att primärkross och lastning skärmas av beräknas bullernivåerna vid närmsta bostad vara lägre än Naturvårdsverkets riktvärden för industribuller.

Kommentar från kommunen:

Noterat, yttrandet föranleder inga förändringar.

MKN vatten

Enligt 2 kap. 10§ PBL skall MKN följas vid planläggning. Länsstyrelsen bedömer att det i nuläget saknas underlag för bedömningar gällande påverkan på vatten.

Varken Torneälven (WA86174110) eller Vittangiälven (WA31064695) bedöms enligt planhandlingarna påverkas vattenkemiskt. Vattenkemin i utsläppszonen i Torneälven sägs bli förändrad men efter omblandning sker ingen nedströms påverkan i vattnet. Underlag för den bedömningen samt för hur planen påverkar den ekologiska och kemiska statusen på kvalitetsfaktornivå saknas dock. Dessa underlag saknas även för bedömning av Vittangiälven. Det finns inga uppgifter om nuvarande ekologisk status avseende kvalitetsfaktorerna 'näringsämnen' och 'Särskilda förorenande ämnen' samt för kemisk status i Vittangiälven (WA31064695). Utifrån befintligt underlag går det inte att avgöra om plangenomförandet medför att miljökvalitetsnormer i berörda vattenförekomster uppnås eller inte. Det underlag som länsstyrelsen saknar är beräkningar som visar belastningen av utsläppsämnen från verksamheten (ämnestransport i kg/år) samt ämnestransport av dessa ämnen i nuläget i berörda recipienter. Berörda recipienter är allt från grundvatten och små vattendrag och sjöar (även ej Natura 2000-klassade) till de stora vattenförekomsterna Torneälven WA86174110 och Vittangiälven WA31064695. Alla påverkade vattenvägar måste finnas med. Relevanta ämnen att redovisa är sådana ämnen som i och med plangenomförandet kommer att släppas ut i ökad omfattning samt sådana ämnen som har bedömningsgrund enligt Havs och

Vattenmyndighetens föreskrift HaV 2019:25. Alla utsläpp från/inom planområdet måste beaktas i detta avseende, i synnerhet dagvatten. Se under rubriken dagvatten.

För de mindre vattendrag och sjöar som påverkas hydromorfologiskt av plangenomförandet behövs ett mer tydligt underlag. Exempelvis anges att flödet i den så kallade västra bäcken kommer att påverkas negativt men det framgår inte i vilken utsträckning. Hur stor andel av nuvarande flöde kommer att påverkas? Vilka konsekvenser får det för berörda ekosystem?

Inga akvatiska skyddade/rödlistade arter nämns i miljökonsekvensbeskrivningen. Om det beror på att inventering inte utförts eller om inga akvatiska skyddade/rödlistade arter har återfunnits framgår inte. Kommunen anger att utredning ska utföras hur skyddade/rödlistade arter (såväl akvatiska som terrestra) påverkas av planförslaget samt vilka skyddsåtgärder som behöver vidtas för att minimera påverkan.

Målet 'Giftfri miljö' bedöms enligt miljökonsekvensbeskrivningen inte påverkas negativt. En av indikatorerna för miljömålet 'Giftfri miljö' är 'Förorenade områden' som bygger på antalet efterbehandlade förorenade markområden i länet. Länsstyrelsens bedömning är att plangenomförandets konsekvenser utgör risk att fler förorenade markområden uppstår. Av den anledningen bedömer länsstyrelsen att plangenomförandet riskerar att motverka detta miljömåls uppfyllande. Kommunen bedömer att risken är låg för att förorenade mark ska efterlämnas efter avslutad drift och efterbehandling av området. Det saknas dock ett tydligt underlag som visar hur kommunen kommit fram till den bedömningen.

Kommentar från kommunen:

Inför granskning har en dagvattenutredning genomförts och planhandlingarna och MKB har kompletterats i enlighet med de synpunkter som Länsstyrelsen påtalar gällande vattenkvalitet.

I VISS saknas det information om nuvarande ekologisk status avseende kvalitetsfaktorerna 'näringsämnen' och 'Särskilda förorenande ämnen' samt för kemisk status i Vittangiälven (WA31064695). I samband med att Talga ansökte om bearbetningskoncession för Niska Norra, Niska Södra och Nunasvaara Norra gjordes en recipientbedömning där bland annat vattenkvaliteten och flöden i Vittangiälven undersöktes. Utifrån den provtagning som genomfördes under 2019–2020 (fyra provtagningar under 2019 och en under 2020) gjordes en statusklassning av älven i enlighet med bedömningsgrunderna i Havs- och vattenmyndighetens dokument Klassificering och miljökvalitetsnormer avseende ytwater (HVMFS 2019:25). Denna information finns framtagen i dagvattenutredningen under avsnitt 3.4.1.1.

Underlag för bedömningen av hur planområdet påverkar den ekologiska och kemiska statusen på kvalitetsfaktornivå i de mottagande

vattenförekomsterna Vittangiälven, Torneälven och Kallokkajärvi finns inkluderad i dagvattenutredningen i kapitel 5.

Bedömning hur utsläpp av dagvatten från planområdet påverkar vattenförekomsternas möjlighet att fortsatt bibehålla sin goda status och därmed uppfylla miljö kvalitetsnormerna finns beskrivna i avsnitt 8.1 respektive 8.2 i dagvattenutredningen. Dagvattnets påverkan i Vittangiälven och Torneälven blir endast marginell för majoriteten av ämnen och inget ämne överskrider gränsvärdena eller bedömningsgrunderna. Flödesregimen i Torneälven och Vittangiälven bedöms inte påverkas av detaljplanen. För Kallokkajärvi har inga slutsatser för dagvattnets påverkan på recipient kunnat göras eftersom det inte finns någon recipientdata. Vägområdet utgör endast en liten del av avrinningsområdet. Om dagvattenflödet från Nunasvaaravägen hade runnit direkt till sjön skulle medelflödet öka med 1,1%. Majoriteten av dagvattnet kommer infiltrera i vägdiken eller omkringliggande mark och förmodligen sällan nå Kallokkajärvi som ligger 0,6–1,4 km bort.

Grundvattenförekomsten i närheten av planområdet bedöms inte påverkas, varken nivån eller kvaliteten. Det är endast en liten del av planområdet som ligger inom det modellerade tillrinningsområdet för grundvattenförekomsten. Ytan kommer mestadels bestå av naturmark som inte kommer vara speciellt förorenad. Sänkning av grundvattennivåer på grund av gruvorna bedöms ske lokalt och inte påverka grundvattenförekomsten.

I den framtagna dagvattenutredningen tillhörandes detaljplanen har endast påverkan på vattenförekomster med beslutade miljö kvalitetsnormer bedömts. Talga har i samband med ansökan om miljö tillstånd för Nunasvaara Södra samt ansökan om bearbetningskoncession för Niska Norra, Niska Södra och Nunasvaara Norra utfört recipientbedömningar som resulterat i beskrivningar hur samtliga berörda vatten påverkas av den sökta verksamheten vid full produktion. Resultatet från recipientbedömningarna samt de kumulativa effekter som uppstår beskrivs i miljökonsekvensbeskrivningar som togs fram i samband med ansökningarna. Slutsatserna från miljökonsekvensbeskrivningarna sammanfattas i dagvattenutredningen, se avsnitt 8.3. Där beskrivs verksamhetens bedömda påverkan på Hosiojärvi.

Beskrivning av nuläget samt bedömda miljöeffekter på de mindre närliggande vattendragen från den planerade verksamhetens grubbrytning beskrivs i miljökonsekvensbeskrivningen, se avsnitt 5.7.2.

Terrestra skyddade/rödlistade arter inklusive groddjur beskrivs i MKB i kap 5.6 Naturmiljö. Omfattande biologiska undersökningar har gjorts i vattendragen. Även om fokus varit på Natura 2000-arter (MKB kapitel 5.7) noteras förekomst av andra s.k. naturvårdsarter (omfattar

bland annat skyddade och rödlistade) ha noterats om de påträffats. Inga noteringar av sådana arter finns.

Miljökonsekvensbeskrivningen har även kompletterats med underlag om bedömning av miljömålet 'Giftfri miljö'.

Dagvatten

Dagvattenhanteringen behöver förtydligas i planhandlingarna. Det behöver beskrivas hur anläggningen är tänkt att utformas utifrån de behov som uppkommer i området. Det saknas en bedömning av kapacitetsbehov för dagvattenanläggningen i planområdet kopplat till verksamheten och vad planen medger.

Kommentar från kommunen:

Inför granskning har en dagvattenutredning genomförts och planbeskrivning har uppdaterat med information om hur dagvatten avses omhändertas inom planområdet.

Dagvattenutredningen inkluderar en bedömning hur införlivandet av detaljplanen kommer påverka mottagande vattenförekomsternas status. Utredningens beräkningar utgår från ett "i värsta fall"-scenario där man antagit att upp till 70% av totala planområdets yta kan hårdgöras. Utifrån ett sådant scenario har föroreningsberäkningar gjorts som innefattar en bedömning av hur många kg/år av vanligt förekommande föroreningar i dagvatten som antas ledas till recipienterna Vittangiälven, Torneälven och Kallokkajärvi (samtliga vattenförekomster som belastas av planområdet). Det har även genomförts spädningsberäkningar som visar hur koncentrationer av föroreningar i dagvattnet påverkar befintliga halter i recipienterna. Planförslaget bedöms inte påverka statusen i vattenförekomsterna och miljö kvalitetsnormerna bedöms följas även efter exploatering enligt detaljplanen.

För att skydda omkringliggande natur föreslås en generell dagvattenlösning som ska gälla inom hela detaljplaneområdet, läs mer i kapitel 6 i dagvattenutredningen. Förslaget baseras på att separera rent naturvatten från dagvatten och att allt dagvatten ska samlas upp och renas innan utsläpp till recipient. Rening av dagvatten sker i diken och sedimentationsdammar. Dagvatten som kommer i kontakt med grafit kommer renas i en vattenreningsanläggning innan utsläpp till recipient. Förslaget är i linje med kommunens riktlinjer för hållbar dagvattenhantering.

De föreslagna dagvattensystemen har inte dimensionerats i detta skede utan det behöver göras senare när det finns ytterligare information om utformningen. Inom detaljplaneområdet bedöms det finnas ytor för dagvattenhantering.

På samma sätt som för dagvattenhanteringen föreslås en generell lösning för snöhantering. Snö som faller på omkringliggande naturmark anses vara ren. När den smälter kommer de avledande diken avleda smältvattnet runt gruvindustriområdet och vidare till recipient. Snö som faller inom gruvindustriområdet kan ha varierande föroreningsgrad. Snö som behöver plogas inom gruvindustriområdet bör genomgå rening innan smältvatten leds till recipient. Smältvatten från dagbrotten och tillhörande vägar ner till dagbrotten kommer tillsammans med regn och grundvatten pumpas upp och renas.

Strandskydd

Länsstyrelsen noterar att strandskyddet inte avses upphävas i den del av planområdet som berör strandskyddat område. Enligt planbeskrivningen omfattas den del av planområdet som berörs av strandskydd av användningen [VÄG] och [NATUR], vilket inte innebär behov av eller skäl för att upphäva strandskyddet. Länsstyrelsen ställer sig frågande till hur detta stämmer överens med plankartan där strandskyddat område (såvitt vi kan bedöma då grundkartan är ofullständig) omfattas av användningen INDUSTRIOMRÅDE, GRUVA. Strandskyddet behöver även upphävas för VÄG om detta omfattas av strandskyddat område.

Kommentar från kommunen:

Vattenområden som omfattas av strandskydd framkommer av Norrbottenskartan. Inom planområdet finns en befintlig sjö, Hosiojärvi, reglerad som (W₁) – "Vattenområde (recipient) för gruvindustri". Sjön omfattas inte av strandskydd enligt Norrbottenskartan. För att spara en vegetationszon intill sjön finns bestämmelser om bebyggandets omfattning och om markens anordnade och vegetation.

Intill planområdet återfinns Torneälven och Vittangiälven som omfattas av strandskyddet. Planområdet ligger utanför Vittangiälvens strandskyddsområde, men inom Torneälvens strandskyddsområde för en del av Nunasvaaravägen som är planlagd som allmän platsmark för väg (VÄG).

I samrådsförslaget fanns mindre områden av kvartersmark för gruvindustriändamål (J₁) inom Torneälvens strandskyddsområde. Kvartersmarken har minskat i söder för att inte gå in i riksintresseområden för naturmiljö, friluftsliv och rennäringen. I samrådsförslaget fanns allmän naturmark (NATUR) planlagd intill Nunasvaaravägen. Den är exkluderat i granskningshandlingen då den inte behövs för att uppfylla detaljplanen syfte.

Strandskyddet föreslås upphävas för den del av allmänna platsmarken för väg (VÄG) som omfattas av planbestämmelse a₅. Dispensskäl enligt 7 kap. 18c § 1 st. 5 p. MB åberopas i denna detaljplan. Dispensskälet motiveras i planbeskrivningen.

Råd enligt 2 kap. PBL

Naturmiljö

Allmänna synpunkter planbeskrivning och plankarta

Länsstyrelsen noterar att nästan hela planområdet omfattas av användning GRUVOMRÅDE, GRUVA. Länsstyrelsen ställer oss därför frågande till varför man bedömt planförslagets konsekvenser på naturmiljön endast utifrån planerat verksamhetsområde och inte hela planområdet? Det har inte heller tagits i beaktande att planerad verksamhet kan innebära konsekvenser i ett större influensområde än själva planområdet. Se nedan under naturmiljö och artskydd.

Kommentar från kommunen:

Kommunen instämmer om att hela planområdet ska beaktas vid bedömning av konsekvenser för naturmiljö. Som angivet i kommunens första kommentar till Länsstyrelsen så är den geografiska avgränsningen av planområdet i prioritet när planens påverkan och konsekvenser på omgivning, intressen och miljö analyseras. Planhandlingarna har reviderats med att konkret och genomgående använda sig utav detaljplanens planområdesgräns. Detaljplanens konsekvenser inom och utanför planområdet beskrivs i MKB.

Naturvärden och artskydd

Länsstyrelsen uppfattar beskrivningen i MKB:n av planens konsekvenser för naturmiljön och skyddade/rödlistade arter som inkonsekvent och otydlig. Några exempel på otydlighet och inkonsekvens: Enligt MKB:n har naturvärdesinventeringar genomförts 2015–2019 (Pelagia, 2020a och Pelagia, 2020b). Resultaten från inventeringarna sammanfattas i MKB:n, men ger inte en klar bild över hur inventeringen är genomförd och det är otydligt vilka naturvärden och arter som kan komma att påverkas av planerad verksamhet. Inventeringsområdet i förhållande till planområde och planerad verksamhet presenteras t ex inte på samma karta och endast en liten del av de inventeringsresultat som redovisas i sammanfattning, tabeller och figurer kommenteras närmare i texten och det är svårt att förstå vad kommunen grundar sin bedömning på att påverkan är obetydlig. Till skillnad från övriga aspekter som tas upp i MKB:n, som t ex friluftsliv och trafik, beskrivs inte heller konsekvenser inom respektive utanför planområdet och det saknas en beskrivning av försiktighetsmått och åtgärder för naturmiljön.

Figur 14 och 15 samt Tabell 7 redovisar områden med höga naturvärden och skyddade/rödlistade arter. Länsstyrelsen uppfattar utifrån denna redovisning och den sammanfattande beskrivningen av naturvärden i området att det finns höga naturvärden i området och att fler arter än de få och enligt MKB:n vanliga arter som omnämns kan komma att påverkas av planerad verksamhet. Länsstyrelsen saknar en motivering till bedömningen att övriga rödlistade och skyddade arter inte påverkas negativt av den planerade verksamheten.

Miljöprövning av gruvverksamheten pågår där bland annat artskyddsfrågan ännu inte är utredd. Länsstyrelsen har senast 2021-05-24 begärt ytterligare

kompletteringar av bolaget i frågan gällande verksamhetsområdet Nunasvaara södra. T ex finns det enligt myndigheten uppgifter om eventuell påverkan på kungsörn som bolaget ännu inte redogjort för. Länsstyrelsen efterfrågar även hur den planerade verksamheten bedöms påverka den lokala bevarandestatusen hos t ex brudsporre och ängsnycklar och hur verksamheten bedöms påverka gynnsam bevarandestatus lokalt, regionalt och nationellt för de fågelarter som bedöms häcka inom berört område. Prövningen för Nunasvaara norra, Niska norra och Niska södra har inte kommit lika långt.

Sammanfattningsvis finns otydliga uppgifter i samrådsunderlaget för planförslaget och även motstridiga uppgifter jämfört med underlag för prövning av miljötillståndet. Kommunen behöver utveckla och tydliggöra resonemanget om konsekvenser för naturmiljön och underlaget behöver kompletteras med planerade försiktighetsmått och skyddsåtgärder. Länsstyrelsen anser vidare att kommunen inte redogjort tillräckligt för hur bestämmelserna i artskyddsförordningen ska kunna följas eller om dispensprövning från Artskyddsförordningen kommer att krävas för planens genomförande.

Kommentar från kommunen:

Kommunen noterar synpunkterna. I planbeskrivningen och MKB har naturvärden och arter som hittades inom planområdet förtydligats och beskrivits ytterligare. Även beskrivning om konsekvenser och försiktighetsmått har lagts till. Sammantaget bedöms planförslaget, med vidtagna skyddsåtgärder, inte innebära att något av förbuden i 4 § artskyddsförordningen aktualiseras med avseende på vilda fåglar. Dispens behövs därmed inte.

Dispens mot artskyddsförordningen 9 § får ges om det inte finns någon annan lämplig lösning och dispensen inte försvårar upprätthållandet av en gynnsam bevarandestatus hos artens bestånd i dess naturliga utbredningsområde. Inom planområdet har lappranunkel och knärot påträffats. Båda arterna är fridlysta och har ett strikt skydd, markerad med N i bilaga 1 i Artskyddsförordningen, även om arterna påträffats med flera fynd och därmed är tämligen allmänna. Om växtplatserna kommer att tas i anspråk för gruvverksamheten krävs en dispens från artskyddet. Om fler arter enligt 9 § artskyddsförordningen påträffas inom planområdet söks artskyddsdispens vid behov.

I tillståndet (deldom 2023-04-05) för verksamheten inom Nunasvaara Södra har Mark- och miljödomstolen bedömt att förutsättningar för att bevilja artskyddsdispens från förbuden i 9 § artskyddsförordningen föreligger för matlumner, plattlumner och revlumner och att artskyddsdispens därför ska meddelas.

Efter samrådet har ytterligare en naturvärdesinventering tagits fram (Pelagia, 2024). Denna är gjord utifrån den nya standarden för naturvärdesinventering ”Naturvärdesinventering (NVI) – Kartläggning och värdering av biologisk mångfald – Krav och vägledning (SS 199000:2023)” som lanserades under våren 2023 och

ersatte den tidigare standarden ”Naturvärdesinventering avseende biologisk mångfald (NVI) – Genomförande, naturvärdesbedömning och redovisning (SS 199000: 2014)”. Det finns ett stort antal uppdateringar i den nya standarden jämfört med den gamla. Generellt sett är den nya mer omfattande än den gamla vad gäller innehåll och med fler krav och förtydliganden på utförande och leveranser. Bedömningsmetodikerna har arbetats om på ett genomgripande vis sett till vilka ingående aspekter som ska tas hänsyn till och hur bedömningen utförs i praktiken. Man kan dock säga att trots dessa skillnader så finns det en gemensam stomme vad gäller metodik och bedömningar mellan de två standarderna. Många gånger är det möjligt att man vid bedömning av ett och samma objekt landar i samma naturvärdesklassning med den gamla och den nya standarden men det är också fullt möjligt att landa i olika bedömningar.

Utöver skillnader mellan standarderna finns en rad andra anledningar till att det kan finnas skillnader mellan två olika inventeringar. I SS 199000:2023 beskrivs det enligt följande: ”Naturvärdesbedömning innefattar, precis som termen antyder, ett stort antal tolkningar och bedömningar som ska vägas samman till en helhetsbedömning. Det är således ingen strikt kronologisk eller matematisk process som alltid leder till exakt samma resultat”. Det kan noteras att inventeringen 2023 kunnat baseras på ett större underlag avseende artförekomster (inte minst på grund av två goda svampår 2022–2023) vilket gett en förbättrad kunskapsgrund för bedömningar av artvärde och detta har säkerligen lett till skillnader i bedömningar i flera fall. Andra skillnader kan bero på individuella variationer i värdering och avgränsning av olika biotoper samt att inventeringarnas omfattning har varierat.

Några specifika exempel på ändrade bedömningar är att sandtallskogar värderats högre vid innevarande inventering i enlighet med vägledande litteratur från Skogsstyrelsen. I den nya standarden har det också tydliggjorts att bedömning av en biotops sällsynthet ska utgå ifrån en nationell referensram. Vid föregående inventering bedömdes objekten i högre grad utifrån ett regionalt norrländskt perspektiv och detta kan vara en anledning till att opåverkade myrar som är vanliga i norra Sverige men mindre vanliga i södra Sverige värderats högre vid denna inventering. Vid inventeringen 2023 har det också lagts ett större fokus på att naturvärdesklassa akvatiska miljöer som tidigare inte avhandlats i detta sammanhang samt att mosaikartade myr-skogsbiotoper denna gång delats upp mer noggrant i flera delobjekt jämfört med hur det utförts vid tidigare inventeringar.

Skyddsåtgärder och kompensationsplan

Utifrån inskickade handlingar i den pågående miljötillståndsprövningen (Nunasvaara södra) bedömer länsstyrelsen att värdefulla naturmiljöer kan påverkas eller försvinna i och med den planerade verksamheten, liksom rödlistade och/eller fridlysta arter. Länsstyrelsen har senast i maj 2021 begärt ytterligare kompletteringar av bolaget i frågan.

Enligt planbeskrivningen kapitel 6.2 Natur, s 34, redogör kommunen för att ”Med hänsyn taget till planerade skyddsåtgärder och kompensationsåtgärder bedöms konsekvenserna på naturvärden små.” I nästa stycke ges ett exempel på en sådan åtgärd, att flytta död ved. Länsstyrelsen anser att kommunen inte motiverat och tillräckligt redovisat planerade skyddsåtgärder för att i det här skedet kunna landa i bedömningen att det blir små konsekvenser för de naturvärden som kommer att påverkas av planförslaget.

Länsstyrelsen vill även i det här sammanhanget upplysa om att åtgärder genom en kompensationsplan inte ersätter enligt länsstyrelsens mening nödvändiga avhjälpandeåtgärder som syftar till att begränsa omgivningspåverkan och anses inte heller vara en prövningsförutsättning vid bedömningen av verksamhetens tillåtlighet.

Kommentar från kommunen:

Till granskningshandlingarna har plankartan reviderats och planområdet minskats med hänsyn till höga naturvärden. Planområdet omfattar inte längre område av riksintresse för naturvård. Delar av planområdet regleras med begränsningar av markens nyttjande genom prick- och korsmark. Inom dessa områden finns planbestämmelserna n₁ och n₂ som reglerar att 80–95 % av vegetationen ska sparas. Dessa områden sammanfaller med naturvärden. Syftet med planbestämmelsen är att behålla en vegetationszon där sannolikheten är att befintlig naturmark till huvuddelen sparas. Vissa delar av planområdet har inga begränsningar, där riskerar naturvärden försvinna, vilket förtydligas i granskningshandlingarna. Se avsnitt ”Natur” under ”4. Förutsättningar och förändringar” i planbeskrivningen.

Klimatanpassning

I MKB s. 7 anges nedanstående under rubriken klimat:

Det behöver utredas och tydliggöras vilka effekter klimatzförändringar kan innebära för planområdet och planerad verksamhet. Utgångspunkt ska vara från de långsiktiga tidsperspektiv som gäller för både klimateffekter och planerad gruvverksamhet. Det handlar om kraftigt ökad och förändrad nederbörd, samt följd effekter på tillrinning i vattendrag och geotekniska effekter där även den av klimatzförändringar påverkade temperaturen beaktas.

Länsstyrelsen instämmer i det som anges ovan. Tyvärr har man i planbeskrivning för ärendet inte behandlat detta överhuvudtaget, vilket behöver korrigeras.

För vidare planläggning och hantering av planerad verksamhet behöver utredning göras av klimatrelaterade risker kopplat till verksamhet (för den tid området är påverkat) för människa, miljö och egendom, samt utredning av anpassningsåtgärder för att minimera eventuella klimatrelaterade risker för människa, miljö och egendom.

Resultat av utredning samt vilka anpassningsåtgärder som ska utföras, behöver tillföras planhandlingar (planbeskrivning, plankarta).

Enligt länsstyrelsens bedömning behöver ett flertal företeelser och omständigheter utredas och beaktas vad gäller klimateffekter på dessa. Det gäller dagbrotten, ev. magasin/dammar för gruvavfall, dagvatten inom området och utflöde från området.

Kommentar från kommunen:

I planbeskrivningen under "Risk och säkerhet" har text som rör klimatanpassning lagts till. Skyfallspåverkan är också beskrivet i planhandlingar och MKB. Information kommer från framtagen dagvattenutredning. För att minska risken för översvämningar, som en effekt av framtida klimatförändringar, har åtgärder föreslagits, vilka är beskrivna i planhandlingar och utredning.

I detaljplanen reglerar planbestämmelserna n_1 och n_2 att 80 respektive 95 % av vegetationen inom ytorna ska sparas. Genom att spara vegetation, som inte bidrar till snabb avrinning och höga flödestoppar, minskas risken för översvämningar nedströms. Vegetationen bidrar med långsam avrinning vilket är positivt i framtiden då nederbörden förväntas öka och regnen bli mer intensiva.

Inom planområdet planeras inga dammar. Klimatpåverkan är medräknad i dimensioneringen av sand- och gråbergsmagasinet samt för vattenhanteringen. Inom planområdet finns ytor för fördröjning av flöden, även dagbrott kan användas till det.

KML, Fornlämningar

Kiruna kommun har inte begärt samråd med Länsstyrelsen enligt kulturmiljölagens 2 kap. §10 inför aktuell detaljplan. Inför verksamheten i området har dock Talga AB samrått med Länsstyrelsen gällande forn- och kulturlämningar inom stora delar av planområdet och Länsstyrelsen har beslutat om arkeologiska utredningar som har utförts under 2019, 2020 och 2021. Efter det att respektive utredning har utförts har Länsstyrelsen meddelat bolaget vilken hänsyn som krävs för forn- och kulturlämningarna, vilket inkluderar fornlämningarnas skyddsområden. Länsstyrelsen menar att den hänsyn som har angetts till Talga AB behöver finnas med i detaljplanen och beskrivas tydligt i planhandlingarna. Hantering av fornlämningar behöver framgå och planbeskrivningen behöver kompletteras med både detaljkartor, skyddsområden och eventuella skyddsåtgärder både under byggtiden och senare. Bolaget har i tidigare samråd meddelat att deras verksamhet inte

kommer att beröra områdena med fornlämningarna, detaljplanen omfattar dock fyra lagskyddade fornlämningar.

I detaljplanen har marken för fornlämningarna, L2018:98 (Härd), L1994:7626 (boplats) och boplatsgrop L1994:7003 angetts som industriområde med möjlighet för enstaka mindre teknikbyggnader på högst 150 kvm. Det är inte en lämplig användning av marken i området för fornlämningarna. Om det krävs att detaljplanen måste omfatta områdena där fornlämningarna ligger behöver gränsen för skyddsområden anges i planhandlingarna och hur fornlämningarna avses att hanteras måste tydligt framgå av planbeskrivningen (se ovan). Området som berör fornlämningarna och de skyddsområden länsstyrelsen bedömer krävs kan med fördel anges som naturmark i planen och/eller som prickmark. Om marken kommer att omfattas av bolagets planer så att fornlämningarna berörs kommer en arkeologisk undersökning att krävas i området i enlighet med Kulturmiljölagens 2 kap. §§ 12–13. På det sätt som fornlämningarna och området kring dessa nu redovisas i planen innebär att planens genomförande inte är säkerställt.

På sidan 19 i planbeskrivningen anges det att detaljplanen berör fornlämning L2018:103, kåta, men fornlämningen finns sen inte angiven under kap. 6.6 som behandlar just fornlämningar som berörs av planen. Planbeskrivningen behöver kompletteras i detta avseende. Länsstyrelsen menar att gränsen för planområdet bör förläggas utanför fornlämningens angivna skyddsområde.

Planområdet omfattar även delar där ingen arkeologisk utredning har utförts i enlighet med kulturmiljölagens 2 kap. 11 §. Kommunen måste samråda med Länsstyrelsen angående eventuella ytterligare krav på arkeologiska utredningar. Dessa områden är främst vid älven samt öster om vägen från älven och norrut.

Synpunkter gällande MKB

I kapitel 5.3.1 beskrivs kulturmiljön i området men Länsstyrelsen menar att det är ett alltför tunt kapitel som bör utvecklas. Här kan kommunen ta hjälp av de rapporter som har upprättats efter de arkeologiska utredningarna som utförts. Då kulturmiljön är inte tillräckligt redovisad i MKB:n blir det svårt att bedöma kommunens redovisning av konsekvenser och effekten av konsekvenserna för kulturmiljö som redovisas i tabell 4.

Efter det att respektive utredning har utförts har Länsstyrelsen meddelat bolaget vilken hänsyn som krävs för forn- och kulturlämningarna vilket bör redovisas i MKB:n.

Kommunen anger inte vilka skyddsåtgärder som planeras att vidtas för fornlämningarna inom planområdet eller vilka samråd som planeras för att kunna skydda fornlämningarna på lämpligaste sätt.

I planbeskrivningen nämns att det är fyra lagskyddade fornlämningar inom detaljplaneområdet vilket även kan utläsas av plankartan. I MKB:n nämns att två fornlämningar finns inom verksamhetsområdet. Kiruna kommun behöver

redovisa korrekt antal berörda fornlämningar samt ange korrekt hänsynsområde för dessa.

Kommentar från kommunen:

MKB har utvecklats vad gäller kulturmiljö enligt Länsstyrelsens yttrande, se avsnitt 5.3 Kulturmiljö. Exempelvis beskrivs förutsättningarna i nuläget mer ingående. Gränsen för planområdet har justerats så att fornlämningarna med de skyddsområden som länsstyrelsen angivit hamnat utanför planområdet. Planområdesgränsen är därmed justerad så att detaljplanen inte omfattar marken för fornlämningarna L2018:98 (Härd), L1994:7626 (boplats) och L1994:7003 (boplatsgrop) samt L2018:103 (kåta). Detta innebär att hanteringen av fornlämningarna inte behöver framgå tydligare i de reviderade handlingarna.

Enligt Talga AB:s tidigare samråd med Länsstyrelsen har arkeologiska utredningar utförts 2018, 2019 och 2021. Planområdet omfattar även delar där ingen arkeologisk utredning har utförts i enlighet med kulturmiljölagens 2 kap. 11 §. Under framtagandet av granskningshandlingarna har samråd skett med länsstyrelsen om ytterligare krav på arkeologiska utredningar. Länsstyrelsen har gjort bedömningen att dessa områden inte kräver en arkeologisk utredning (2022-03-17, ärendenummer: 431-3525-2022). Planbeskrivningen har uppdaterats med denna information samt illustration över vilka områden som utretts och inte.

I planbeskrivning har kapitlen gällande kulturmiljö och fornlämningar reviderats och utvecklats. I planbeskrivningen beskrivs det tydligare vilka fornlämningar och kulturhistoriska lämningar som berörs och hur de påverkas. Se avsnitt "Fornlämningar" under 4. Förutsättningar och förändringar.

Markavvattning

Det framgår inte i planbeskrivning eller MKB om markavvattning och dikning behövs i syfte att avvattna marken för att kunna bebygga området. Markavvattning är tillståndspliktigt enligt 11 kap 13 § MB och länsstyrelsen ska utifrån planbeskrivning/MKB kunna bedöma om tillstånd för markavvattning kan beviljas före planen antas. Detta behöver förtydligas i planbeskrivningen.

Kommentar från kommunen:

Det kommer inte att krävas markavvattning för att uppföra byggnader. Diken kommer anläggas inom planområdet för att samla upp och avleda vatten (exempelvis från vägar) vilket inte är tillståndspliktigt enligt 11 kap 13 § MB.

Synpunkter på planbestämmelser etc.

Planbestämmelserna ska enligt lagen vara tolkningsbara vid bygglovsprövning och andra efterföljande prövningar samt gå att följa upp med hänvisning till tydlighetskravet i 4:32 2 st. PBL. Bestämmelsen "Endast enstaka mindre teknikbyggnader som har en byggnadsarea på högst 150 kvm och en

byggnadshöjd på högst 10 meter får placeras” upplevs något otydligt avseende på hur ”enstaka teknikbyggnader” ska tolkas och behöver förtydligas.

Planen kan med fördel förses med fler bestämmelser framför allt avseende bebyggelsens omfattning (någon typ av begränsning i utnyttjandegraden eller största tillåtna byggnadsarea) och högsta tillåtna höjd för upplag kan behöva övervägas. Behöver mark reserveras för dagvatten- eller spillvattenhantering? Behövs det en bestämmelse som begränsar möjligheten att anlägga hårdgjorda ytor?

Kommentar från kommunen:

Inför granskningen har plankartan uppdaterats med bestämmelser. Planbestämmelsen om “enstaka mindre teknikbyggnader” har förtydligats för att underlätta tolkning.

Nyttjandegraden regleras med e_1 och anger maximal byggnadsarea. Reglering av högsta totalhöjd för byggnader och för upplag har lagts till. Även begränsningar i markens anordnande och vegetation samt kors- och prickmark har lagts till. Samtliga bestämmelser beskrivs och motiveras i planbeskrivningen. Mark behöver inte särskilt reserveras för dagvatten- eller spillvattenhantering. Inom planområdet finns stora ytor att tillgå då exploateringsgraden inom planområdet blir låg.

2. Luftfartsverket, 2021-06-10

LFV har i egenskap av sakägare för CNS-utrustning inget att erinra mot detaljplanen.

Kommentar från kommunen:

Noterat, yttrandet föranleder inga förändringar.

3. Privatperson, 2021-06-10

Undertecknad godkänner inte intrånget på sin fastighet för upplåtande av mark för gruvverksamhet. Vidare godkänner undertecknad inte att annan exploitör erhåller markanvändningsrätt. Den omfattande gruvexploateringen inom angivet område samt vägbreddningen som blir nödvändigt kommer mycket kraftigt påverka hela Nunasvaaraområdet med dess brytning, dammar, anrikningsverk, upplag, ekonomibygnader och lagerhallar. Transporter och biltrafik kommer vara mycket omfattande under hela dygnet, vilket leder till negativ påverkan för all annan närliggande verksamhet inom cirka 1–1,5 kilometers radie från området. Påverkan kommer att vara i form av bland annat vattenföroreningar, buller, avgaser, sprängningar och damm. Detta medför en kraftigt negativ möjlighet för andra ”mjuka” näringar som skogsbruk, turismverksamhet, fågelskådning, framtida områden för fritidshusbebyggelse nära Torneälven, jakt och fiske. Torneälven kring Rovasuando och Mukkaniva är en stor framtida möjlighet för ovan nämnda.

Undertecknad föreslås att Kiruna kommun beslutar att ej godkänna exploateringen i sin helhet. Beslutet i ärendet leder till ett historiskt vägval för området. Undertecknad förbehåller sig rätten att inkomma med fler synpunkter i ärendet senare.

Kommentar från kommunen:

Som beskrivs i yttrandet så innebär eventuellt beslut om att möjliggöra för gruva inom planområdet en stor förändring och påverkan på området under många år framöver. Inom planområdet regleras kvartersmark i form av industriområde för gruva (J1). Inom kvartersmarken har fastighetsägaren rätt till att stängsla in kvartersmarken. Konsekvenser och påverkan har, som framgår av kommentarer till Länsstyrelsens yttranden, beskrivits tydligare samt utretts ytterligare inför granskning. Även ytterligare åtgärder för att minska påverkan i området har vidtagits och tydliggjorts i planbeskrivningen till granskning. Se exempelvis "Vägar och trafik" i planbeskrivningen vad gäller ökad trafikmängd och breddning av Nunasvaaravägen.

Efter att gruvverksamheten avslutats kommer området i möjligaste mån att återställas för att efterlikna de förhållanden som var på platsen före gruvverksamheten. Hur detta är tänkt att göras har beskrivits tydligare i planhandlingarna inför granskning. Återställningsarbetet regleras i miljötillstånd och kan inte regleras i detaljplanen.

För att genomföra breddning och upprustning av Nunasvaaravägen behöver en omprövning av gemensamhetsanläggningen göras i en lantmäteriförrättning. En gemensamhetsanläggning får inte bildas i strid mot gällande detaljplan enligt 9§ anläggningslagen. Därför ges det i detaljplanen utrymme för en bredare väg. I lantmäteriförrättning görs sedan bedömningen om det är möjligt att ompröva gemensamhetsanläggningen (Nunasvaaravägen) så att den blir bredare, med avseende på exempelvis markintrång. I förrättningen beräknas även omfördelning av andelstal och ersättning.

Talga för diskussioner med fastighetsägaren. Talga avser att säkra åtkomsten till marken i första hand genom frivilliga överenskommelser med berörda markägare. Vidare kommer marken att, även i de fall Talga har träffat frivilliga överenskommelser om åtkomst till marken, behöva anvisas enligt Minerallagen (1991:45). Markanvisningsbeslut fattas av Bergmästaren vid en särskild förrättning enligt minerallagen. Överenskommelse om markåtkomst kan ges formen av en nyttjanderätt eller genom förvärv. Vid förvärv överförs marken till av bolaget ägd fastighet genom fastighetsreglering.

Öster om Nunasvaaravägen kommer en ny kraftledning att dras som en luftledning. Jukkasjärvi Belysningsförening ansvarar för markåtkomst för ledningen.

4. Polismyndigheten, 2021-06-11

Polismyndigheten har ingen erinran mot förslaget om ny detaljplan som tagits fram av Kiruna kommun.

Kommentar från kommunen:

Noterat, yttrandet föranleder inga förändringar.

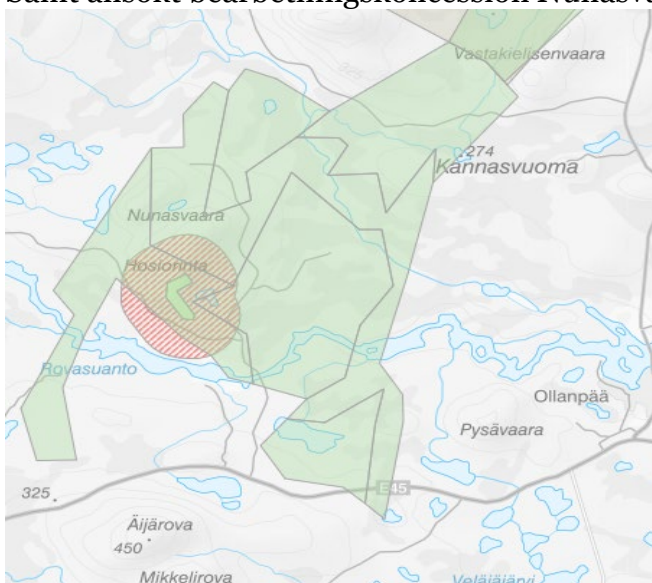
5. Bergsstaten, 2021-06-12

Inom området finns nedan nu gällande rättigheter enligt minerallagen (1991:45).

Undersökningstillstånden:

- Nunasvaara nr 2 – giltigt tom 2024-02-05
- Vittangi nr 2 – giltigt tom 2021-08-26
- Airijoki nr 101 – giltigt tom 2022-11-26
- Airijoki nr 102 – giltigt tom 2022-11-26
- Airijoki nr 100 – giltigt tom 2022-06-27

Samt ansökt bearbetningskoncession Nunasvaara Södra K nr 1 (se karta)

Kommentar från kommunen:

Planbeskrivning och miljökonsekvensbeskrivning är uppdaterade med information från Bergsstatens yttrande och den senaste informationen om mineralrättigheter hos Bergsstatens kartvisare.

6. PostNord, 2021-06-15

PostNord har i uppdrag att tillhandahålla den samhällsomfattande posttjänsten vilket bland annat innebär att det är PostNord som ska godkänna placeringen och standarden på postmottagningsfunktionen. I denna roll representerar PostNord samtliga postoperatörer som är verksamma i det aktuella området. PostNord har inget att anmärka och godkänner härmed den föreslagna detaljplanen 2020-01188.

Kommentar från kommunen:

Noterat, yttrandet föranleder inga förändringar.

7. Skanova, 2021-06-15

Skanova har inget att erinra mot detaljplanen. Skanovas teleanläggningar/rättigheter berörs inte/påverkas inte av rubricerat planförslag. Om Skanova tvingas vidta undanflyttningsåtgärder eller skydda telekablar för att möjliggöra exploatering förutsätter Skanova att den part som initierar åtgärden även bekostar den.

Kommentar från kommunen:

Noterat, yttrandet föranleder inga förändringar.

8. Naturskyddsföreningen Kiruna, 2021-06-18

Ställningstagande

NSF motsätter sig att Kiruna kommun i detta tidiga skede fastställer en detaljplan över ett område som innefattar så många motstridiga intressen och där inte ens ansökningar för gruvdrift i delar av området ännu har lämnats in. Inga miljötillstånd föreligger.

Motivering

1. Planerings- och granskningsförhållanden

Talga AB (fortsatt bolaget) har en pågående tillståndsprövning enligt miljöbalken (kap 7, 9 och 11) för brytning och anrikning av fyndigheten vid Nunasvaara Södra samt för Natura 2000-tillstånd. En ansökan om bearbetningskoncession har också lämnats in till Bergsstaten.

Däremot så har ännu inga handlingar inlämnats för ytterligare bearbetningskoncession enligt Minerallagen och tillstånd enligt Miljöbalken samt Natura 2000-tillstånd för tillkommande verksamhet och brytning av fyndigheterna Niska Södra, Niska Norra och Nunasvaara Norra. Dispens måste också sökas för åtgärder som påverkar biotoper som omfattas av det generella biotopskyddet enligt 7 kap. 11 § miljöbalken.

Det är en omfattande process som återstår och alls inte klart att gruvbrytningen skall medges eller att området skall ha den utsträckning och innefatta hela det område som nu bolaget önskar få en detaljplan för.

2. Underlaget

Kiruna kommuns underlag synes helt vila på bolagets handlingar och den "Samrådshandling MKB för detaljplan..." som konsultföretaget Golder Associates AB har upprättat för bolaget. Det förefaller märkligt att basera hela detaljplaneförslaget på ett konsultföretags MKB för en sammanfattande beskrivning av verksamheter, som befinner sig i ett samrådsskede. Det är ju inte ens klart att verksamheten skall se ut på det nu beskrivna sättet, när alla samråd är avklarade och ändringar till följd av dessa är införda i planen. Bilder, ritningar, skisser med mera framstår som om de redan skulle vara slutliga. Handlingsförfarandet blir ännu märkligare i skenet av alla motstridiga intressen.

3. Oförenliga ändamål

Om ett område enligt MB i 3 kap 5–8 §§ är av riksintresse för flera oförenliga ändamål, skall företräde ges åt det eller de ändamål som på lämpligaste sätt främjar en långsiktig hushållning med marken, vattnet och den fysiska miljön i övrigt.

Det finns ännu inga "gröna gruvor" som är långsiktigt hållbara och vid övergång till en cirkulär ekonomi måste i en ny mineralhierarki återbruk, återvinning, effektivisering alltid gå före öppnande av nya gruvor. NSF menar att nya gruvor i Nunasvaara och Niska inte bäst främjar de långsiktiga hushållningsmålen. Mot bakgrund av vad FN:s rasdiskrimineringskommitté (CERD) den 18 december 2020 anförde avseende den svenska statens hantering av frågan om Rönnbäcksgruvan finns det all anledning att nu vad gäller Nunasvaara och Niska noggrant beakta vad berörda samebyar anför.

Kommentar från kommunen:

Det generella biotopskyddet enligt 7 kap. 11 § miljöbalken gäller områden som listas i bilaga 1 till förordningen om områdesskydd enligt miljöbalken mm. (1998:1252) enligt 5 § samma förordning. Inga av de listade biotopskyddsområden som anges i bilagan finns inom planområdet.

Processen från undersökningstillstånd till producerande gruva är komplicerad. Likaså är detaljplanearbetet en process som kan bli utdragen. Av denna anledning sker detaljplaneprocessen parallellt med tillståndsprövningen.

Ansökan om bearbetningskoncession enligt minerallagen (1991:45) lämnades in till Bergsstaten för fyndigheterna Nunasvaara Södra den 26 maj 2020 och för Niska Södra, Niska Norra och Nunasvaara Norra den 25 augusti 2021. Ansökan om miljö tillstånd för Nunasvaara Södra söktes i maj 2020 och kungjordes av Mark - och miljödomstolen den 20 april 2022. Huvudförhandling ägde rum under februari 2023. Talga har erhållit tillstånd för den planerade gruvverksamheten vid Nunasvaara Södra den 5 april 2023. Tillståndet överklagades till Mark- och miljööverdomstolen som beslutade att inte meddela

prövningstillstånd. Detta beslut har sedan överklagats till Högsta domstolen som ännu inte avgjort frågan om prövningstillstånd.

Planbeskrivningen har förtydligats med samtliga ansökta bearbetningskoncessioner samt beviljade och ansökta tillstånd enligt miljöbalken.

Vad gäller underlaget är det inte ovanligt att konsultföretag anlitas inom kommunal planverksamhet. Konsulter kan upprätta utkast för hela eller delar av handlingar, men det är enbart kommunala tjänstepersoner som kan stå för myndighetsutövningen. Kommunens tjänstepersoner granskar alltid handlingar framtagna av konsult och har till uppgift att se till både det enskilda och allmänna intresset. Det innebär att det underlag som politikerna sedan fattar beslut utifrån inte utgår från enbart en parts intressen. Konsultföretag kan medverka i planprocessen, men det är alltid kommunen som fattar beslut och har det yttersta ansvaret för detaljplanen.

Precis som Naturskyddsföreningen anger så ska företräde ges åt det ändamål som främjar god hushållning ur allmän synpunkt. Vad som är god hushållning ur allmän synpunkt är en bedömningsfråga. Samexistens ska alltid eftersträvas om flera riksintressen finns på samma plats. För att mildra påverkan på andra riksintressen har planområdet minskats och begränsningar lagts till. Exempelvis har delar som omfattas av riksintresset för värdefulla ämnen eller material uteslutits ur detaljplanen till förmån för riksintresse för rennäring, naturvård och friluftsliv.

En avvägning enligt 3 kap. 10 § miljöbalken, mellan riksintresse för rennäring och värdefulla ämnen eller material, har gjorts. Trots de skyddsåtgärder som vidtagits vid utformningen av detaljplanen är bedömningen att detaljplanen medför risk för att påtagligt försvåra rennäringens bedrivande. Bedömningen görs utifrån detaljplanens omfattning och föreslagna planbestämmelser.

Kommunens bedömning är att gruvan medför den mest lämpliga användningen utifrån ändamål, beskaffenhet, läge och föreliggande behov inom detaljplanen. Detta har tydliggjorts i planbeskrivning under avsnitt 4. Avvägning mellan oförenliga riksintressen. Innan marken inom planområdet kan tas i bruk för gruvverksamhet krävs tillstånd för miljöfarlig verksamhet enligt miljöbalken. Miljötillståndet för Nunasvaara Södra, nämnt ovan, berör Talma och Gabna samebyars riksintressen. Med de villkor som ställs i miljötillståndet görs bedömningen att samexistens är möjlig. Tillstånd saknas idag för Nunasvaara Norra, Niska Södra och Niska Norra. Liknande villkor och liknande bedömning kan komma att bli aktuella i en kommande tillståndsprövning.

Samebyarnas övriga synpunkter beaktas vid respektive yttrande.

9. Gabna sameby, 2021-06-24

Ställningstagande

Den föreslagna detaljplanen för Stenbrottet 2:1 avstyrks eftersom:

Tydliga felaktigheter råder i fråga om beskrivningar som rör renskötseln, påverkan på renskötseln av den föreslagna verksamheten, skyddsåtgärder med mera som ligger till grund för detaljplanen.

Förslaget till detaljplan tar varken hänsyn till eller gör objektiva bedömningar i fråga om rennäringen som enskilt intresse eller allmänt intresse. Inte heller till den påtagliga påverkan som den föreslagna verksamheten detaljplanen avser kommer att få riksintresse för rennäringen. Inte heller framgår i de underlag som ligger till grund för detaljplaneförslaget hur kommunen genom detaljplanen hanterar 1 kap. 2 § 6 st RF där det anges att det samiska folkets och etniska, språkliga och religiösa minoriteters möjligheter att behålla och utveckla ett eget kultur- och samfundsliv ska främjas. Samernas traditionella naturbetesbaserade renskötsel anses vara en central del av den samiska kulturen.

Kommentar från kommunen:

Åtgärder har vidtagits för att det samiska folket ska kunna behålla kultur- och samfundslivet. Se avsnitt "Rennäring" under Förutsättningar och förändringar" i planbeskrivningen.

Därutöver avstyrks den föreslagna detaljplanen även av följande skäl:

- Ingen ansökan om gruvdrift i den omfattning detaljplanen avser är inlämnad för beslut.
- Inget beviljat tillstånd för gruvbrytning finns.
- Inga miljötillstånd för verksamheten därmed finns, vilket betyder att;
  - Ingen miljöprovning därmed har gjorts för dess påverkan på Torne älv, jakt, fiske, vattenförsörjning, friluftsliv, renskötsel, natur, djurliv, Natura 2000 - områden etcetera.
  - Ingen objektiv granskning verkar ha genomförts av det underlag som förslaget på detaljplan vilar på. I vilket fall är det inget som framgår i handlingarna.
  - Objektiviteten på de underlag som förslaget vilar på kan starkt ifrågasättas då de dessutom ensidigt betonar och förespråkar ett av de intressen som finns i det aktuella området.
- Planbeskrivningen i sin helhet kan sammanfattningsvis inte anses vara välbalanserad i fråga om de komplexa avvägningar som måste göras i fråga om olika motstående riksintressen.

Gabna sameby motsätter sig framför allt av ovan skäl fastställande av en detaljplan för Stenbrottet 2:1. Gabna sameby anser dessutom att detaljplan för Stenbrottet 2:1 inte kan beviljas eller beslutas på grund av ovanstående allvarliga brister.

Detaljplaneförslaget är bekostat av bolaget Talga AB och okritiskt accepterat av kommunstyrelsen

En pågående tillståndsprövning enligt miljöbalken finns för brytning och anrikning av fyndigheten vid Nunasvaara Södra och en ansökan om bearbetningskoncession har också lämnats in till Bergsstaten under 2020. Ingen ansökan har dock inlämnats för bearbetningskoncession för tillkommande verksamhet och brytning av fyndigheterna Niska Södra, Niska Norra och Nunasvaara Norra. Inte heller någon ansökan om Natura 2000-tillstånd finns inlämnat.

Som framgår av planbeskrivningen saknas även ett flertal rapporter som ska klargöra de risker för Torne älv, jakt, fiske, vattenförsörjning, renskötsel, natur, djurliv, Natura 2000 områden etcetera som den föreslagna verksamheten kommer att innebära. I stället för att invänta pågående prövning av ansökan och invänta de rapporter som kan att tydliggöra eventuella risker med den föreslagna verksamheten, är detaljplaneförslaget utarbetat av ett konsultbolag som Talga AB bekostat.

Detaljplaneförslaget är således utarbetad av ett konsultbolag som inte givet har kommunens eller kommunmedborgarnas bästa för ögonen eftersom de bekostas av Talga AB som behöver detaljplanen för sin planerade verksamhet. Ingenstans i de dokument som skickats ut för samråd framgår det att det är kommunens tjänstepersoner som har gjort egna analyser, bedömningar och slutsatser.

Kommentar från kommunen:

Talga AB lämnade in ansökan om bearbetningskoncession för Nunasvaara södra till Bergsstaten den 26 maj 2020. Ansökan om bearbetningskoncession för Nunasvaara Norra, Niska södra och Niska norra lämnades in den 25 augusti 2021. Ansökan om miljötillstånd för Nunasvaara södra är prövad av Mark -och miljödomstolen. Talga har erhållit tillstånd för den planerade gruvverksamheten vid Nunasvaara södra den 5 april 2023. Tillståndet överklagades till Mark- och miljööverdomstolen som beslutade att inte meddela prövningstillstånd. Detta beslut har sedan överklagats till Högsta domstolen som ännu inte avgjort frågan om prövningstillstånd.

Inom ramen för miljötillstånd redogörs hur gruvverksamheten avses utföras samt vilken påverkan verksamheten har på bland annat Torne älv, jakt, fiske, vattenförsörjning, friluftsliv, rennäring, natur, djurliv och Natura 2000-områden.

Processen från undersökningstillstånd till producerande gruva är komplicerad. Likaså är detaljplanearbetet en process som kan bli utdragen. Av denna anledning sker detaljplaneprocessen parallellt med tillståndsprövningen. Planhandlingarna har reviderats och granskats ytterligare för att dessa ska utgöra objektiva handlingar.

Se kommunens kommentar till Naturskyddsföreningen Kiruna gällande konsulter delaktighet i planarbetet.

Planbeskrivningen är varken objektiv eller korrekt

Den föreslagna detaljplanen och planbeskrivningen är utarbetat av ett konsultbolag som det ansökta bolaget, Talga AB, både valt ut och betalat. Eftersom det synes vara så att kommunstyrelsen därefter, utan kritisk granskning och objektivitet, valt att föreslå detaljplanen för beslut innehåller planbeskrivningen både tydliga osanningar och felaktiga påståenden. Planbeskrivningen innehåller dessutom i sin helhet inte den objektivitet som borde kunna förväntas av en kommun som är väl medveten om att det aktuella markområdet används av flera (ibland) motstående intressen. Antalet felaktigheter i planbeskrivningen är så många så att en total granskning av den skulle behöva göras för att underlaget ska bli korrekt. Detsamma gäller för att rätta till de tendensiösa beskrivning och formuleringar som så ensidigt förespråkar ett av de motstående intressena i området. Samma intresse som för övrigt betalat för framtagandet av planbeskrivningen, det vill säga Talga AB.

Exempel på felaktigheter:

På sidan 7 påstås att Gabna sameby har utfört rennäringsanalyser (RNA) för att beskriva hur deras verksamheter kan komma att påverkas av den planerade gruvverksamheten. Därefter anges att en sammanställning av den information samebyarna lämnat och en bedömning av konsekvenserna har utifrån detta utförts. Gabna sameby har bara inlämnat *en* RNA till Talga som avser Nunasvárri Södra. Den andra RNA har inte ännu kunnat slutföras eftersom Talga inte kunnat lämna de nödvändiga underlag som behövs för att slutföra rapporten. De bedömningar som det sedan hänvisar till är inte Gabna samebys bedömningar utan sådant som Talga, utan samråd med samebyn, själva har hittat på utan godkännande av samebyn.

På sidan 7 görs antagandet att den planerade gruvverksamheten kommer att påverka rennärigen genom att mark i vinterbeteslandet tas i anspråk och därmed inte kommer vara tillgängligt under den tiden brytningen pågår. Buller, damm och den ökade trafiken på Nunasvaaravägen kommer efter erfarenheter av andra exploateringar att påverka rennärigen.

Gabna sameby är mycket tydlig i RNA att både den direkta och kumulativa effekten av den planerade verksamheten är betydligt mer omfattande än att "mark i vinterbeteslandet tas i anspråk". Gabna samebys bedömning är att den planerade verksamheten påtagligt försvåras i området och att flera riksintressen för rennäring påverkas avsevärt negativt. Att buller, damm och ökad trafik kommer att påverka rennärigen är ställt utom allt tvivel. Kiruna kommun borde i beredningen av detaljplaneförslaget läsa, analysera och inkorporera de bedömningar som görs i RNA av den planerade verksamheten.

På sidan 8 anges att med de försiktighetsmått och skyddsåtgärder samt kompensationsåtgärder som planeras bedöms konsekvenserna av den planerade verksamheten som små.

Gabna sameby har tydligt i RNA beskrivit möjligheterna för försiktighetsmått och skyddsåtgärder samt kompensationsåtgärder och konstaterar att de kumulativa effekterna av den planerade verksamheten är stora. Den slutsats som görs i planbeskrivningen är därmed både onyanserad och klart felaktig.

På sidan 8 anges att *”(Ren)näringsen producerar värden som är svåra att sätta siffror på. Indirekt har många sin utkomst helt eller delvis från rennäringsen – slöjdare, slakterier, skoterbranschen och flygföretag. På landsbygden är rennäringsen av avgörande betydelse för sysselsättningen och för behållandet av privat och offentlig service. Rätten att bedriva renskötsel i Sverige tillkommer enligt rennäringslagen från 1971 den samiska befolkningen, för att få utöva den rätten måste man vara medlem i en sameby. Av alla samer i Sverige är det ungefär tio procent som är medlemmar i någon sameby. En sameby är ett bestämt landområde men också en ekonomisk samarbetsform. Inom samebyns område får medlemmarna bedriva renskötsel. I delar av området får medlemmarna dessutom fiska och jaga. De har också rätt att uppföra stugor och anläggningar för rennäringsen samt ta bränsle och byggnadsvirke för husbehov och slöjdvirke. Renskötselrätten grundar sig på begreppet urminnes hävd, det vill säga att man jagat, fiskat och nyttjat renbetesmarkerna sedan urminnes tid”*. Beskrivningen är inte bara förenklad och ytlig utan innehåller även felaktigheter. Formuleringarna måste justeras. Slutsatsen under 6.3.2 angående förorenad mark slår fast att inga rapporterade spill eller föroreningar och ingen misstanke om att förorening från tidigare verksamheter finns i området. Det stämmer inte då Talma sameby och Talga haft återkommande dialog kring utsläpp i samband med provborrningar.

Exempel på bristande objektivitet:

Kommunen har enligt egen information gjort en överenskommelse med sökanden Talga AB att det är bolaget som ska anlita konsulter till och stå för kostnader för framtagande av detaljplanen. Den detaljplan och de bedömningar som konsultbolagen tagit fram är färgade av syftet som Talga har både i fråga om formuleringar och avvägningar. Den samlade bedömningen är att detaljplaneunderlaget brister i objektivitet och inte alls på ett genomarbetat och nyanserat sätt gör de avvägningar mellan de olika motstående intressen som finns i området. Att planunderlaget är tendensiöst gör att kommunens förslag vilar på bristfällig grund i sin helhet. För att ge några exempel på detta anføres följande skrivningar:

Avsnitt 3.3 *”Avvägning mellan oförenliga riksintressen”* samt avsnitt 6.1 innehåller formuleringar som snarare låter som partsinlagor från Talga AB än som objektiva avvägningar byggda på analyser och bedömningar gjorda av kommunens tjänstepersoner.

På sidan 12 och sidan 17 anges att *”Bedömningen har också gjorts att påverkan från gruvverksamheten på övriga intressen i området framför allt är under en tidsbegränsad period då gruvbrytningen bedrivs. Därefter kommer området så gott det går att återställas till dess tidigare markförhållanden”* respektive att *”som motiv till att göra detta avsteg mot översiktsplanen är att riksintresset för värdefulla ämnen eller material är av sådan betydelse såväl*

lokalt, nationellt och globalt att detta intresse prioriterats inom hela detta område (se även sida 12) ”

Kiruna är en kommun som har hundraårig erfarenhet av gruvbrytning och de effekter som gruvbrytning har på natur, kultur, människor och livsmiljö. Konstaterandet att påverkan från gruvverksamhet därför bara sker under en begränsad period när brytning pågår borde kommunen vara väl medveten om att det inte stämmer. Även svepande formuleringar som motiverar avsteg från översiktsplanen borde underbyggas betydligt mer för att kunna uppfattas om som objektiva.

Bedömningarna synes helt grundas på de av Talga betalade konsultrapporterna och följden är att objektiviteten är frånvarande. Grunderna för bedömningarna beskrivs även svepande utan nyanser som tyder på att kommunen gjort egna analyser och bedömningar.

På sidan 39, 44, 47 görs antaganden om risken för och konsekvenser av buller, påverkan på Torne älv och sjösystemet kring den planerade verksamheten som bagatelliserar uppenbara risker utan objektiva och analyserande beskrivningar och möjliga konsekvenser på rennäringsringen och andra riksintressen som påverkas av den föreslagna verksamheten som detaljplaneförslaget avser.

Slutligen

Sammantaget finns det åtskilliga skäl för att Kiruna kommun inte ska besluta om en detaljplan för Stenbrottet 2:1. Om kommunstyrelsen trots detta vill pröva frågan måste underlagen omarbetas i sin helhet för att kunna ge en objektiv och rättvisande bild av de förhållanden som råder i det aktuella området. Något samråd med Länsstyrelsen synes för övrigt inte ha skett enligt Kulturmiljölagen 2 kap. 10 § och om det har skett så redovisas det i vart fall inte i något av de samrådshandlingar som nu ligger till grund för kommande beslut.

Kommentar från kommunen:

Avsnitt gällande rennäringsringen och huruvida en avvägning mellan oförenliga riksintressen behövs har omarbetats till granskningshandlingarna. Avsnitten baseras på den, för berörda samebyar, gemensamma rennäringsanalys som tagits fram av Sweco, 2024. I analysen beskrivs förutsättningar, markanvändning och påverkan på rennäringsringen. Analysen har tagits fram med hjälp av de rennäringsanalyser som samebyarna själva tagit fram. Talma och Gabna samebyar har även varit inbjudna till ett uppstartsmöte för rennäringsanalysen 2022-04-07.

I granskningshandlingen har skyddsåtgärder vidtagits för att minska konsekvenserna för rennäringsringen. Planbeskrivningen har uppdaterats gällande 1 kap. 2 § 6 st. regeringsformen till granskningshandlingarna.

Följande har uppdaterats till granskningshandlingarna:

Planområdesgräns

Planområdesgränsen har justerats för att ge företräde till andra riksintressen än riksintresset för värdefulla ämnen eller material.

Riksintressenas lokalisering

De olika områdena av riksintresse för rennäringen samt ytterligare viktiga områden presenteras tillsammans med planområdet i kartor i planbeskrivningen.

Betet

I planhandlingarna har kommunen förtydligat vilka funktioner som marken inom och i anslutning till planområdet har. Även påverkan och skyddsåtgärder för Gabna sameby presenteras i planbeskrivningen.

Passager och flyttleder

I planhandlingen har kritiska passager och flyttleder presenterats och beskrivits för respektive sameby. I dessa stycken redovisas närmare hur rennäringens passager och flyttleder ligger i förhållandet till planområdets gränser och regleringar.

I planbeskrivningen och miljökonsekvensbeskrivningen redovisas hur planförslaget tar hänsyn till rennäringens utpekade riksintresseområden och nyckelområden.

Rubricerad detaljplan tas fram som exploatörsdriven detaljplan, vilket innebär att det är exploatören som bekostar framtagandet av detaljplanen, inte kommunala skattemedel. Det är i sin tur upp till kommunen att godkänna en konsult som de bedömer lämplig och med rätt kunskaper för uppgiften. Se vidare i kommunens kommentar till Naturskyddsföreningen gällande konsulters delaktighet i planprocessen.

En stor del av planområdet är i gällande översiktsplan utpekat som strategisk markreserv för gruvbrytning, ett ställningstagande som kommunstyrelsen står bakom sedan 2018. Planförslaget innebär att även områden som i översiktsplanen pekats ut som lämpligt för fritidsbebyggelse, (rörligt) friluftsliv, rennäring, enstaka fritidshus och skogsbruk provas gällande lämplighet för gruvbrytning. Eftersom detaljplanen därmed i delar strider mot översiktsplanen handläggs detaljplanen med ett utökat planförfarande.

För att etablera gruva inom planområdet krävs både en detaljplan (plan- och bygglagen) som medger denna markanvändning, tillstånd för verksamheten (miljöbalken) och tillstånd för gruvbrytning (beslut om bearbetningskoncession). Utöver detta finns undersökningar och utredningar som underlag för dessa beslut. Dessa processer, utredningar, undersökningar, avvägningar går på många sätt hand i

hand och behandlar i många fall samma frågeställningar, även om det kan vara utifrån lite olika perspektiv.

Vad gäller slutsatsen under 6.3.2 angående förorenad mark har marken efterbehandlats och återställts. Planbeskrivningen har uppdaterats med denna information till granskning.

Gällande samråd med länsstyrelsen enligt Kulturmiljölagen 2 kap. 10 §, se kommunens kommentar till länsstyrelsens yttrande.

10. Tekniska Verken i Kiruna AB, 2021-06-30

Miljöbalken 4 kap

Vattendrag enligt 4 kap. 6§ Miljöbalken

Den kommunala dricksvattentäkten i Vittangi utgörs av ytvatten från Torne älv. Intaget befinner sig nedströms utloppet av processvatten från planerad gruvindustri.

Vattentäkten saknar idag fastställt vattenskyddsområde, men i ett gammalt förslag till vattenskyddsavgränsning ingår både Torne älv och Vittangi älv i sekundära skyddszonen samt området för Stenbrottet 2:1 m.fl. i föreslagen tertiär skyddszon. När arbetet med vattenskyddsområdet återupptas kommer skyddsområdets avgränsningar att ses över och förändringar kan bli aktuella.

Det är av yttersta vikt att den planerade gruvverksamheten inte påverkar vattenkvaliteten i Torneälven negativt. Den kommunala vattentäkten måste skyddas mot eventuell förorening. TVAB har inget att erinra under förutsättning att gruvområdet inte riskerar att förorena den kommunala vattentäkten.

Stavfel i sista meningen markerat med rött på s.46: ”I 4 kap. 6§ Miljöbalken finns...”

Teknisk försörjning

Vatten och avlopp

Nunasvaara och Niska gruvområde är belägna utanför kommunalt verksamhetsområde för vatten och avlopp. Anslutning till kommunalt VA kan därför inte erbjudas.

TVAB ansvarar för slamtömningen i Kiruna kommun. Enligt kommunens föreskrifter är fastighetsinnehavare eller nyttjanderättshavare skyldig att tömma sin slambrunn regelbundet (minst en gång per år) och ansvarar för anläggningens skötsel och underhåll samt att den är tillgänglig för tömning. Kontakta administrationen på TVAB för upprättande av abonnemang för slamtömning.

Avfall

En fastighetsinnehavare eller nyttjanderättshavare är, enligt 8 § föreskrifter för avfallshantering i Kiruna kommun (Kf 2019-06-10, § 46), skyldig att sortera ut

kommunalt avfall (hushållsavfall) och hålla det skilt från annat avfall. Kommunalt avfall faller in under det kommunala insamlingsansvaret, 20 § miljöbalken (1998:808), och ska hanteras av kommunens renhållare (Tekniska Verken i Kiruna AB).

Avfallsutrymmen och framkomlighet för hämtningsfordon ska följa det regelverk som beskrivs i ”*Handbok för avfallsutrymmen Rapport 2018*” som Avfall Sverige tagit fram. Handboken tar bland annat upp dimensionering av avfallsutrymmen och transportvägar.

Kontakta administrationen på TVAB för upprättande av renhållningsabonnemang och utkörning av sopkärl.

Kommentar från kommunen:

Informationen är noterad. Verksamheten som detaljplanen möjliggör för bedöms inte ha någon påverkan på vattenkvaliteten i Torne älv. Beräkningarna visar även att vattenkemin i Torne älv inte påverkas då fullständig omblandning i älvvattnet skett. Inga gällande gränsvärden eller bedömningsgrunder riskerar att överskridas. Det bedöms även att de vattenlevande organismerna i Torne älv inte kommer att påverkas negativt av verksamhetens utsläpp, inte ens om vattnet skulle släppas direkt till älven och inte ens i den direkta närheten av utsläppet. Bedömningen gäller oavsett flöde i älven, även vid lägsta lågflöde.

Infiltration av ytavrinnande vatten bedöms inte påverka miljö kvalitetsnormen för grundvatten.

Planhandlingarna har uppdaterats med ovanstående information.

11. Vänsterpartiet, 2021-06-30

Vid avvägning mellan oförenliga riksintressen har Kiruna kommun gjort bedömningen av riksintresset för värdefulla ämnen eller material är det riksintresse som på lämpligaste sätt främjar en långsiktig hushållning med marken, vattnet och den fysiska miljön i övrigt. Vänsterpartiet i Kiruna finner att osäkerheter i miljökonsekvensbeskrivningen relaterat till utvinningsavfallets egenskaper, efterbehandling, hydrogeologiska förhållanden och förekommande arter och naturvärden inte kan ge tillräcklig grund för denna bedömning. De övriga riksintressena i området bör kunna främja en långsiktig hushållning med marken, vattnet och den fysiska miljön i övrigt på ett bättre sätt då dessa inte tar mark i anspråk på liknande sätt som planalternativet, vidare bör även dessa riksintressen kunna vara förenliga med varandra och samexistera på ett mer jämnt sätt än vad riksintresset för värdefulla ämnen eller material är med de övriga.

I avseende på miljömål bedöms flera av dessa påverkas tillfälligt av planalternativet. Vänsterpartiet i Kiruna finner sig tveksam till om påverkan från planalternativet bör beskrivas som tillfälliga då ovan nämnda osäkerheter finns, samt att permanenta ingrepp i den fysiska miljön utförs.

Vidare beskrivs det att bedömning av påverkan vid brytning i den norra delen inom Vittangiälvens avrinningsområde inte ännu har utförts. Vänsterpartiet i Kiruna anser att detta är viktigt att utreda då Vittangiälven är en av få oreglerade älvar och även skyddad av Natura 2000.

Kommentar från kommunen:

Avvägningen mellan riksintressen samt bedömningen om ifall de ska anses vara oförenliga har setts över inför granskning. Se även kommentar till Länsstyrelsens yttrande.

Beskrivningen av hur pass tillfällig påverkan är, samt en beskrivning av hur planområdet kan tänkas vara efter återställande då gruvan inte längre används har gjorts. Planbeskrivningen har även uppdaterats med en beskrivning av konsekvenser på miljömålen.

Efter samrådet har en dagvattenutredning tagits fram som underlag till planhandlingarna. Enligt beräkningar i denna medför planförslaget inga negativa konsekvenser för Vittangiälven eller Torneälven. Detta beskrivs vidare i planbeskrivningen.

12. Bygglovskontoret, 2021-07-01

Upphävande av strandskyddet

På plankartan är det otydligt kring vad som gäller för strandskyddet.

Bygglovskontoret önskar en förtydligande kring vad som gäller, både för de åtgärder som kräver bygglov och för de åtgärder som är bygglovsbefriade.

Kräver någon byggåtgärd strandskyddsdispens?

Fornminnen

Inom planområdet finns det utritade platser för fornminnen. Är det någon hänsyn som ska tas inom planområdet, var och hur, i sådant fall. Gärna att det finns mer information om detta planbeskrivningen.

Ändrad lovplikt

Angående vad som gäller för tillbyggnader. Är tanken att en tillbyggnad alltid är lovbeFriad oavsett storleken på den, utan att det enda som begränsar lovbeFrielsen är en reglering av en tillbyggnads nockhöjd?

Kommentar från kommunen:

Nunasvaaravägen, för den del som i detaljplaneförslaget är reglerad som allmän väg (VÄG), omfattas av Torneälvens strandskyddsområde. Strandskyddet upphävs vid detaljplanens laga kraft genom planbestämmelse a₅, med stöd av 7 kap. 18 c § 1 st. 5 p. MB. Detta beskrivs i planbeskrivningen. Strandskyddade områden i Norrbottens län utgår från de sjöar och vattendrag som redovisas i Norrbottenskartan. Övriga delar av planområdet ligger därmed utanför strandskyddat område.

Efter samrådet har planområdesgränsen reviderats och begränsats till att inte längre omfatta de fyra fornlämningarna. Samtliga fornlämningar ligger utanför planområdesgränsen.

Bestämmelser gällande ändrad lovplikt har reviderats i granskningshandlingarna. Lovbefriade tillbyggnaders omfattning har reglerats, för planbestämmelserna a_1 och a_2 , till ”maximalt en (1) tillbyggnad eller annan ändring av byggnad med en största byggnadsarea om 500 m² med en högsta byggnadshöjd om 20 meter”.

13. Försvarsmakten, 2021-07-01

Försvarsmakten har inget att erinra avseende detaljplan del av Stenbrottet 2:1 med flera, Nunasvaara, gruvindustri, Kiruna kommun, Norrbottens län.

Kommentar från kommunen:

Noterat, yttrandet föranleder inga förändringar.

14. Trafikverket, 2021-07-01

Trafikverket anser inte att det är befogat med ett accelerationsfält med anledning av förhållandena på sträckan. E45 är relativt lågtrafikerad, det är plant och råder bra siktförhållanden i båda riktningarna. Trafikverket bedömer det också svårt att rent tekniskt få till en sådan lösning med rätt funktion då aktuell anslutning ligger för nära anslutningarna till rastplatsen.

Däremot kan det vara nödvändigt med en avkörningsfil i korsningen, en s.k. C-korsning, och breddning av vägen. Vilken utformning av korsningen som krävs behöver utredas närmare och innebär att vägplan måste tas fram om breddning är nödvändigt.

Detaljplanen bör inte omfatta väg E45 utan avgränsas så att det ges utrymme för en ny korsningsutformning med nytt vägområde som kan innebära breddning av E45 norrut.

Ett avtal krävs som säkerställer rätt korsningsutformning och finansiering. Som regel innebär åtgärder i den statliga infrastrukturen som är en direkt följd av kommunal planering att kommunen eller exploatören står för hela kostnaden. Avtalet ska vara undertecknat före kommunen antar detaljplanen.

Kommentar från kommunen:

Vald korsningsutformning är utredd och är överenskommen med Trafikverket. Planbeskrivningen har justerats i enlighet med detta. Detaljplanens planområdesgräns har setts över så att avgränsningen mot väg E45 är anpassad till att inte omfatta den nya korsningsutformningen. Planbeskrivningens genomförandedel har kompletterats avseende avtal.

15. Lantmäteriet, 2021-07-02

Delar av planen som måste förbättras:

Motivering till val av enskilt huvudmannaskap

När kommunen väljer att låta en detaljplan ha enskilt huvudmannaskap för de allmänna platserna, i stället för kommunalt, ska de särskilda skälen för detta redovisas i planhandlingarna. Vid Lantmäteriets genomläsning har inte någon sådan motivering hittats i de aktuella planhandlingarna.

Delar av planen som bör ses över:

Fastighetsgräns med osäkert läge i anslutning till kvartersmark

I planförslaget har kvartersmark för industriändamål lagts ut i direkt anslutning till gränsen mot befintliga fastighetsgränser. Varken i grundkartan eller i registerkartan finns några inmätta gränspunkter angivna längs denna gräns. Lantmäteriet vill påminna om att detaljplanen inte påverkas om gränsen visar sig ha ett annat läge. Risken med att planlägga utan att ha koll på gränsens rätta läge är att antingen en del av kvartersmarken ligger på grannfastigheten eller att det blir en remsa mellan den planlagda marken och fram till fastighetsgränsen. Om gränsen är osäker är det lämpligt att så snart som möjligt utreda gränsen och göra en gränsutvisning där man letar upp befintliga gränsmarkeringar. Visar sig gränsen vara juridiskt oklar krävs det en fastighetsbestämning för att bestämma dess läge. När gränsens läge är klarlagd kan därefter ev. anpassning av planen till fastighetsgränsens rätta läge göras.

Fastighetskonsekvensbeskrivning

För att göra fastighetskonsekvensbeskrivningen på s. 55–56 tydligare skulle planbeskrivningen kunna kompletteras med kartbilder som visar vilka markområden som kommer överföras.

Kommentar från kommunen:

De särskilda skälen till enskilt huvudmannaskap för allmän platsmark (VÄG) beskrivs i planbeskrivningen. I områden med enskilt huvudmannaskap ligger ansvaret för anläggning, drift och underhåll av de allmänna platserna på fastighetsägarna gemensamt. Genomförandet av detta beskrivs mer ingående i övriga delar under kapitel 8. Genomförande.

Inför granskningsskedet har en gränsutvisning gjorts. Plankartan är därmed uppdaterad med en grundkarta som har inmätta fastighetsgränser.

I planbeskrivningen, under avsnitt 8.2 Fastighetsrättsliga frågor och konsekvenser, har en kartbild lagts in som tydliggör vilka markområden som berörs av detaljplanen och vilka som kommer att överföras genom fastighetsreglering till Kiruna Stenbrottet 2:1.

16. Talma sameby, 2021-07-13

Talma sameby vill först och främst påpeka att samebyn är emot en eventuell gruvetablering på samebyns marker. Stora områden med betesmarker kommer bli obrukbar i en lång tid framöver och det finns en stor risk att renskötare tvingas sluta.

Renskötselrätten med renbetesrätten är en civilrättighet och skyddad i grundlagen. Omfattningen av renskötselrätten är bl.a. rätten att kunna utnyttja bete för sina renar. Renbetesmarker är också skyddade mot att den får en förändring så att det får en annan beskaffenhet eller förändrad markanvändning.

Sverige har även tagit på sig att skydda renskötseln i Grundlagen genom Regeringsformen.

1 kap 2 § 6 st. RF

Samiska folkets och etniska, språkliga och religiösa minoriteters möjligheter att behålla och utveckla ett eget kultur- och samfundsliv ska främjas. Lag (2010:1408).

Talma sameby har utarbetat en så kallad rennäringsanalys (RNA) som belyser problematiken som kommer att uppstå vid en eventuell gruvetablering. Där framkommer det att marker som används till vinterbete är de marker som krymper p.g.a. olika intrång på samebyns marker. Samebyn vill även påpeka att renskötsel är tillåten året om på hela samebyns marker från Vittangi i öster hela vägen in till Talmas samebys marker i Norge.

Gruvbolaget använder uttrycket vinterbetesmarker samebyn anser det är fel, området där den planerade etableringen är marker som används av Talma sameby främst till vinterbete men renar får beta i området under hela året.

Gruvbolaget anser även att skyddsåtgärd som att gruvbrytning bara under sommartid minskar störningen. Samebyn anser även här att det gruvbolaget vilseleder myndigheter. I samebyns RNA framkommer det att det inte får ske någon gruvverksamhet överhuvudtaget om skyddsåtgärden ska ge någon effekt.

Gruvbrytning eller Gruvverksamhet?

Vid gruvbrytning är det bara själva brytningen som upphör under perioden då renhjördar befinner sig i området. Det är fortsatt aktivitet i området så som krossning och transporter av malm, personal och material. Samebyn anser att skyddsåtgärden inte har någon verkan.

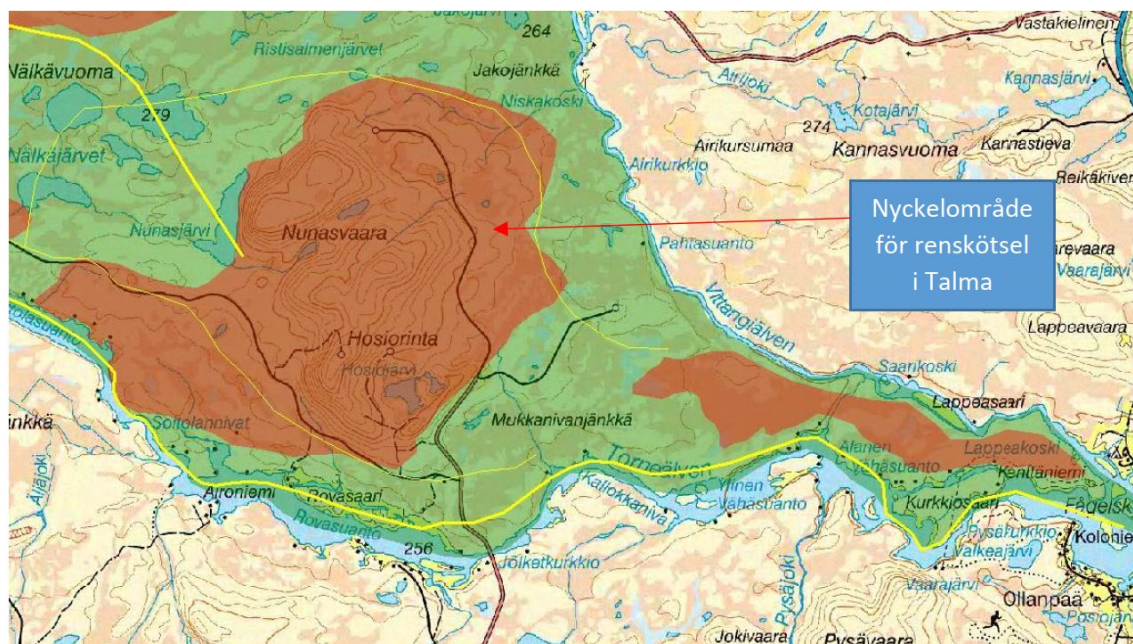
För att skyddsåtgärden ska få någon som helst verkan får det inte förekomma någon som hels gruvverksamhet under perioden då renar befinner sig i området.

Riksintresse

Den planerade gruvprojektet kommer att beröra flera riksintressen däribland kommer riksintresset för renskötseln beröras i den grad att det omöjliggörs i och omkring området.

Det avgörande är inte om åtgärden är lokaliserade inom eller utanför det utpekade riksintresseområdet. Det är åtgärdens konsekvenser för riksintressets värden och egenskaper som ska bedömas. Detaljplanen kommer skära av både flyttlederna norr om Njunesvárri (Nunasvaara) och söder om Njunesvárri. Därmed blir markerna öster om området otillgängliga. Även områden väster om Njunesvárri kommer beröras negativt av en eventuell gruva där det finns flera riksintressen.

Talma sameby har Nyckelområden där detaljplanen planeras och dessa kommer bli obrukbara för renskötsel om det etableras en gruva.

Beskrivning till kartan: Gula linjer är flyttleder. Röda är Nyckelområden enligt Talma samebys Renbruksplan. Nyckelområden är områden inom samebyns kärnområde där renarna trivs bäst och där det oftast är bäst möjlighet för renarna att hitta föda.

Det ska även nämnas att Torneälven med dess biflöden är av riksintresse och gruvbolaget planerar ett gruvhål i myrarna norr mot Vittangiälven bara ett par hundra meter från älven. Konsekvenserna kommer bli att vatten blir förorenat och försurningen ökar nerströms i Torneälven. Gränsälvscommissionen har varnat för att fler gruvor i området längs Torneälven kommer orsaka stor skada på vattenmiljön och naturen längs Sveriges nationalälv.

Kumulativa effekter

Hur påverkar detta projekt, tillsammans med omvärldsfaktorer samebyn och renskötseln.

I Talma sameby är det många verksamheter som påverkar renskötseln såsom skogsbruk, rovdjur, turism, rymdverksamhet, skoterkörning, jakt och friluftsliv är det största intrången.

All verksamhet tillsammans gör att vinterbetesmarkerna är de marker som minskar mest i Talma sameby. Där det inte finns några större intrång genom skogsbruk, bebyggelse, industrier, rymdverksamhet där är det turistverksamhet som pågår.

Rymdverksamheten på basen i Esrange håller på och utvidgar och kommer göra stor påverkan på Talma samebys marker. Det finns nu två stora planerade intrång, utvidgningen av rymdverksamheten i Esrange och den planerade gruvverksamheten i Njunjesvárri. Samebys möjligheter att utveckla den befintliga renskötseln och rekrytera nya unga renskötare kommer avsevärt försvåras, då intrången gör så att framtidshoppet försvinner och betesmarkerna minskar.

Även turismen på samebys marker ökar. Jukkasjärvi med Icehotel är ett stort resmål för turister. Hundspannskörning och skotertrafiken är det intrång som stör mest då hundspannsturismen inte tar någon hänsyn till renskötseln och de färdas utan några restriktioner. Skotertrafiken stör mestadels genom nöjeskörning. Dessa skoteråkare söker sig till ställen där ingen annan kör och de platserna är oftast var renarna betar.

De kumulativa effekterna av den ovan beskrivna påverkan av gruvan tillsammans med de nuvarande och planerade övriga intrång gör att den planerade gruvetableringen avsevärt kommer att försvåra renskötseln i Talma sameby på ett sätt som kommer att få förödande konsekvenser.

Sammanfattning

Samebyn anser även att gruvbrytning inte är av angeläget allmänintresse då det råder brist på arbetskraft i norra Sverige och en eventuell provbrytning riskerar missgynna renskötare i Talma sameby. Samebyn får mindre marker att använda till bete för sina renar och det blir ett större betestryck på övriga marker i samebyn. Det blir sämre kalvtillgång p.g.a. betesmarkerna minskar och det blir större ren antal på mindre marker. Renarna tvingas också till marker med större rovdjurstryck. I slutändan minskar möjligheten att sälja renar till avsalu och inkomsterna minskar för den enskilda renskötaren.

De kumulativa effekterna måste tas i beaktning. De kumulativa effekterna innebär bl.a. försvårad flytt, att betesmarker inte kan nyttjas samt att betesron försämras. Det kräver mer passning och merarbete för samebys renskötare, vilket medför merkostnader av både ekonomisk och personell art.

Kiruna kommun ska tillvarata intressen som kan hushålla marken långsiktigt och hållbart. Renskötseln i området har funnits i urminnes tider och använder marken på ett långsiktigt och hållbart sätt, att då starta en gruva i området som har en livslängd på ca. 25 år är inte hållbart. Det är bra ett sätt för utländska gruvföretag att tjäna snabba pengar. I Kiruna kommun finns redan ett flertal gruvor som påverkar renskötseln negativt.

Talma sameby anser att Detaljplanen inte är förenlig med Kiruna kommuns åtaganden gentemot renskötseln och området ska inte planeras för gruvdrift.

Kommentar från kommunen:

Se kommunens kommentar till Gabna sameby gällande det samiska grundlagsskyddet.

Uttrycket "vinterbetesmark" har förtydligats i planbeskrivningen, se avsnittet "Talma sameby" under "Rennäring" i avsnittet "Förutsättningar och förändringar".

Yttrandet tydliggör tillsammans med yttrande från Länsstyrelsen, Gabna sameby och Naturskyddsföreningen behovet av att ytterligare utreda påverkan på riksintresset för rennäring samt vilka skyddsåtgärder och anpassningar som kan vara aktuella samt vilket skydd dessa skulle ge. Till granskning har en gemensam rennäringssanalys, RNA, för de tre berörda samebyarna tagits fram. Rennäringssanalyser framtagna av Talma och Gabna samebyar har utgjort underlag till den gemensamma rennäringssanalysen. I RNA beskrivs nuläget och gruvans potentiella direkta och kumulativa effekter samt konsekvenser på rennäringen. Skyddsåtgärder har vidtagits i detaljplanen därefter, se kommentar till Länsstyrelsen och Gabna sameby.

Gällande hållbarhetsaspekten av gruvan och hushållning med marken så kommer marken vid gruvverksamhetens upphörande så långt det är möjligt att återställas. Detta för att marken ska kunna nyttjas som innan gruvan, av såväl rennäringen som allmänheten. Under den tid som gruvan är aktiv kommer den kunna bidra till en hållbar omställning genom att den grafit som bryts förädlas till batterianoder. Se avsnitt 4. Avvägning mellan oförenliga riksintressen, i planbeskrivningen.

Gällande påverkan på Torneälven så har en utredning gällande dagvattenhantering inom detaljplanen och påverkan på miljökvalitetsnormer i både Torne- och Vittangiälven tagits fram av Sweco, 2024. Enligt beräkningar kommer genomförandet av detaljplanen inte medföra en negativ påverkan på vattendragen. Utsläpp av dagvatten i Torne- och Vittangiälven medför en marginell förändring jämfört med bakgrundsförhållandena. Det blir ingen märkbar påverkan på recipienten. Sammanfattningsvis bedöms konsekvenserna som obetydliga. Planbeskrivningen har uppdaterats gällande detta.

17. Vattenfall Eldistribution AB, 2021-08-06

Vattenfall Eldistribution AB har ingen elnätanläggning inom område för aktuell detaljplan eller inom dess närområde och har därmed inget att erinra i rubricerat ärende.

Kommentar från kommunen:

Noterat, yttrandet föranleder inga förändringar.

18. Talma sameby, 2021-10-04

1. Talma samebys inställning

1.1. Talma sameby anser att miljökonsekvensbeskrivningen är bristfällig. Den saknar en korrekt redogörelse för detaljplanens påverkan på renskötseln. Miljökonsekvensbeskrivningen kan därför inte läggas till grund för kommunens beslut om antagande av detaljplanen. Samebyn anser vidare att föreslagen detaljplan kommer att påtagligt försvåra Talma samebys renskötsel. Inga skadeförebyggande åtgärder kan möjliggöra en samexistens mellan mineralnäringen och rennäringen. Talma sameby anser därför att Kiruna kommun inte ska anta detaljplanen.

2. Inledande kommentarer

2.1. Till följd av Talga AB:s planer på att etablera en omfattande gruvverksamheten inom Talma samebys renskötselområde har samebyn kallats till samrådsmöte angående detaljplan för Stenbrottet 2:1.

2.2. Talma sameby får efter samrådet med Kiruna kommun den 23 september 2021 lämna ytterligare kommentarer på miljökonsekvensbeskrivningen samt utveckla samebys inställning till detaljplanen enligt nedan.

2.3. Talma sameby har av Talga AB ombetts att i två omgångar göra en rennäringensanalys över verksamhetens påverkan på Talma samebys renskötseln. Den första rennäringensanalysen avsåg Nunasvaara Södra och färdigställdes av Talma sameby i juli 2019 ("Rennäringensanalys 1"). Den andra rennäringensanalysen avser det s.k. Niska-projektet och omfattar Nunasvaara Norra, Niska Norra och Niska Södra ("Rennäringensanalys 2") och färdigställdes i april 2021. Både Rennäringensanalys 1 och Rennäringensanalys 2 är i sin helhet bilagda detta yttrande, se bilaga 1 och 2.

2.4. Rennäringensanalys 2, vilken nämns i miljökonsekvensbeskrivningen, som inte var färdigställd när miljökonsekvensbeskrivningen togs fram är numera klar. Talma sameby får därför anledning att nedan redogöra för delar av Rennäringensanalys 2.

Kommentar från kommunen:

Kommunen noterar synpunkterna. Till granskning har miljökonsekvensbeskrivningen reviderats.

3. Allmänt om renskötseln i Talma sameby

3.1. Talga AB har ansökt om bearbetningskoncession för grafitbrytning vid Nunasvaara Södra, Nunasvaara Norra, Niska Södra och Niska Norra samt erhållit tillstånd att påbörja provbrytningar vid Vittangi nr 2.

Koncessionsansökningarna är uppdelade i två separata ansökningar. Talga AB avser dock att erhålla fyra separata bearbetningskoncessioner. Talma sameby betraktar Talga AB:s planerade gruvetableringen som ett och samma industriområde. Gruvetableringens konsekvenser för renskötseln behöver bedömas i förhållande till den totala verksamheten.

3.2. Talma sameby vill inledningsvis vara mycket tydlig med att samebyn motsätter sig en etablering av en gruva vid Nunasvaara/Niska. Denna inställning har samebyn haft sedan de inledande kontakterna med Talga och uppfattningen har förstärkts genom arbetet med Rennäringsanalys 1 och 2. Den omfattande utökning av gruvområdet som planeras genom ansökan om bearbetningskoncession vid Niska södra, Niska norra och Nunasvaara norra gör att Talma samebyn känner en mycket stor oro för rennäringens framtid inom samebyn. Området i fråga är av avgörande betydelse för renskötseln inom Talma sameby och det är samebyns bestämda uppfattning att gruvnäring och renskötseln inte kan samverka inom området. Den nu aktuella miljökonsekvensbeskrivningen med föreslagna försiktighetsåtgärder ändrar inte denna uppfattning.

3.3. I miljökonsekvensbeskrivningen har av någon anledning endast delar av Talma samebys renskötsel beskrivits. Detta trots att det finns två rennäringsanalyser som Talma sameby tagit fram tillsammans med gruvbolaget. Talma sameby anser dels att miljökonsekvensbeskrivningens redogörelse för renskötseln inte ger en tillräckligt omfattande och därmed rättvisande bild av den renskötseln som bedrivs inom Talma sameby, dels att slutsatserna som dragits om verksamhetens effekter på renskötseln är felaktiga. Talma sameby redogör nedan för renskötseln såsom den bedrivs i Talma sameby. Eftersom det uteslutande är samebyns renskötare som har den lokala kunskapen om hur renskötseln bedrivs och vilka behov rennäringen har för att ha förutsättningar att fortsatt vara bärkraftig ska renskötarnas beskrivningar av renskötseln tillmätas stor betydelse.

3.4. Renskötseln baseras på nyttjande av naturliga beten och renskötseln kräver stora geografiska områden. Rätten till betesmarker är avgörande för rennäringen och grunden för både ekonomin i renskötseln och för näringens sociala och kulturella värde. Ibland måste, trots detta, renarna utfordras under begränsade perioder. Renskötarna utfordras bara sina renar om det är helt nödvändigt och Talma sameby anser att man inte kan bedriva traditionell renskötsel som bygger på utfodring av renarna under längre perioder.

3.5. Renen behöver stora ytor att vandra på för att må bra och hitta bete under hela året. Att utfodra renar är oftast en nödlösning då det kräver bra ekonomiska förutsättningar och stor arbetsinsats från renskötarna jämfört med fritt betande renar med bra förutsättningar till bete. Utfodring av renar är av detta skäl inte långsiktigt hållbart för Talma sameby. Vid utfodring ökar vidare

riskerna för sjukdomar då renarna ofta hålls inhägnade och kommer i närkontakt med varandra under längre perioder. Blir en ren sjuk sprider sig sjukdomen snabbare än vad den skulle gjort på renar som strövar fritt. Även av detta skäl går det inte långsiktigt för Talma sameby att utfordra sina renar.

3.6. Talma sameby använder sina betesmarker på traditionellt vis och flyttar med renen i dess vandring från skog i öster till fjäll i väster. I Talma sameby finns det ca. 140 registrerade renmärken enligt Sametingets renmärkesregister. Antalet aktiva renskötare är ca 20 st. beroende hur man definierar begreppet aktiva renskötare. Under höst och vinter, efter skiljning, delar sig rensköterna i Talma sameby i tre vintergrupper Josttugruppen, Vuoskugruppen och Buollanoaivigruppen.

3.7. Som tidigare redogjorts för används området kring Njunesvárri (Nunasvaara)/Niska i huvudsak till vinterbete men det finns i regel renar i området under hela året.

3.8. Samebyns renbruksplan är uppbyggd på sådant sätt att markerna är uppdelad i tre olika markanvändningsområden; betesområde, kärnområde och nyckelområde. Betesområdet är området som Talma sameby kan använda till renbete. Inom betesområdet finns kärnområden som är områden renen trivs på och oftast befinner sig på. Nyckelområden är områden inom kärnområden som renen trivs bäst på. Inom dessa områden finns oftast också det bästa betesmarkerna som renen betar på under längre perioder. Vi återkommer nedan till vilka nyckelområden och kärnområden som påverkas av den planerade gruvetableringen.

3.9. Utöver renbruksplanen finns också I Renmark som finns på Sametingets hemsida. Där finns information om bland annat årstidersland, flyttleder, svåra passager och anläggningar. Där anges vilka områden och funktioner som av Sametinget har klassats som av riksintresse för rennäringen.

3.10. Samebyn vill poängtera att all skriftlig information och kartor som finns rörande samebyns markanvändning måste kompletteras med information från berörda renskötare. Det är alltså inte tillräckligt att som icke renskötare titta på en karta samt på den information som tillhandahålls av Sametinget och utifrån detta dra slutsatser om samebyns markanvändning.

Kommentar från kommunen:

I planbeskrivningen har markanvändningen och betydelsen av denna för samtliga berörda samebyar beskrivits ytterligare. Beskrivningen grundar sig i den rennäringensanalys som tagits fram för berörda samebyar. Analysen grundar sig i de rennäringensanalyser som samebyarna själva tagit fram. Talma och Gabna samebyar har även varit inbjudna till ett uppstartsmöte för rennäringensanalysen 2022-04-07. Planbeskrivningen har även uppdaterats gällande skyddsåtgärder och en bedömning gällande avvägning mellan oförenliga riksintressen.

3.11. Innebörd och betydelse av samebyns flyttleder

3.12. Flyttlederna visar de flyttningar som görs med renhjordarna mellan skilda betesområden vid de olika årstiderna men också inom ett betesområde.

Flyttlederna följer naturliga stråk i naturen. Det går därför inte att dra om en flyttled utan att beakta detta. Flera alternativa flyttleder måste finnas eftersom vådrets växlingar påverkar flyttningarna. Flyttlederna som är markerade på Sametingets I Renmark är ungefärligt utritade och den verkliga streckningen varierar. I rennäringslagens 95 § finns bestämmelser som anger att flyttvägar inte får stängas av.

3.13. Inom det aktuella området finns totalt fyra flyttleder som är utmärkta på Sametingets I Renmark. Den nordligaste flyttleden används både för att flytta renar öster ut till det mycket fina betesområdet som ligger öster om Njunesvárri (Nunasvaara) och vid flytten tillbaka väster ut därifrån. Flyttleden används även när renarna ska flyttas från det nyss nämnda betesområdet till Njunesvárri (Nunasvaara), alltså en kortare flytt.

3.14. Den näst nordligaste flyttleden används på följande sätt. Renarna flyttas samlat öster ut till Njunesvárri (Nunasvaara). Därifrån betar sig renarna fortsatt öster ut. I det här fallet utgör berget Njunesvárri (Nunasvaara) och områdena däromkring betesområde. Den näst sydliga flyttleden som löper utmed Njunesvárri vägen (Nunasvaaravägen) och den sydligaste leden som löper på Torneälven används också för att flytta renarna till och från det fina betesområdet öster om Njunesvárri (Nunasvaara).

3.15. En svår passage är en vedertagen beteckning för särskilt känsliga genom- och överfarter där förutsättningarna för genomflyttning av en renhjord är begränsade. Exempel på svåra passager är vattendrag, järnväg, trafikerad väg och tät bebyggelse. Det är viktigt att svåra passager, liksom de områden som är i direkt anslutning före och efter en svår passage, skyddas mot ingrepp. Detta eftersom dessa områden har avgörande betydelse för genomflyttningen. Det finns en svår passage inom området som ligger precis söder om den planerade gruvetableringen.

3.16. Den näst nordligaste flyttleden och de två sydligare är av Sametinget klassade som av riksintresse för rennäringen. Samma sak gäller den svåra passagen som nämns ovan. Samebyn vill framhålla att en bedömning av vad som är av riksintresse ska göras i varje enskilt fall och i det här fallet anser Talma sameby att även den nordligaste flyttleden är av riksintresse, något samebyn återkommer till under punkten 7.

Kommentar från kommunen:

Det stämmer att flyttleder inte får stängas av. Utöver lagen om riksintresse (3 kap. 5 § MB) så döms den som med uppsåt eller oaktsamhet stänger av fastställd eller annars gällande flyttningsväg för renar eller vidtar åtgärder på eller invid vägen så att dess framkomlighet väsentligt försämras, till böter enligt 94 § rennäringslagen. Skyddsåtgärder för att bevara tillgängligheten till fritt strövande och förflyttning har vidtagits, se kommunens

kommentar till Länsstyrelsen. Exempelvis har planområdet minskats i norr och Nunasvaaravägen regleras som allmän plats. Detta beskrivs i planbeskrivningen, se avsnitt "Rennäring" under "Förutsättningar och försiktighetsmått".

3.17. Innebörd och betydelse av samebyns samlingsområden, rastbeten och trivselland

3.18. Förutom att området kring Njunesvárri (Nunasvaara)/Niska utgör ett viktigt betesområde för Talma sameby så innehåller området vissa avgörande funktioner (funktionella samband) för renskötseln i samebyn; samlingsområden, rastbeten och trivselland. Samlingsområden och trivselland är där renen naturligt brukar samlas. De är viktiga när man behöver få ihop renarna om man t.ex. måste flytta till andra betesmarker eller flytta inom ett vinterbetesområde. Renarna söker sig naturligt till samlingsområden och trivselland för bete och vila under en längre period. Dessa områden är speciella till sin topografi och är rika på olika typer av beten. Det är viktigt att dessa områden får vara befriade från intrång och störningar av olika slag eftersom de är värdefulla ur renskötselsynpunkt. Rastbeten är också naturliga trivselland, de används under flyttning av renhjordar mellan olika betesområden, men också vid flytt inom ett vinterbetesområde. Dessa är betydelsefulla eftersom de ger renarna viktiga betes- och viloplatser under de påfrestande flyttningarna. Rastbeten används kontinuerligt varje år. Det ska vara lätt att få ihop renarna på dessa områden. Dessa områden är särskilt viktiga under tiden man flyttar, men även för bete eftersom renen trivs där.

3.19. Det finns tre stora och mycket viktiga samlingsområden/rastbeten tillika trivselland som direkt kommer att påverkas av den planerade gruvexploateringen vid Njunesvárri (Nunasvaara)/Niska; det ena på och omkring berget Njunesvárri (Nunasvaara), det andra öster om Njunesvárri (Nunasvaara) och det tredje utmed Vittangiälven. Dessa samlingsområden/rastbete tillika trivselland är, som nämnts ovan, viktiga för att man ska skulle samla ihop renarna för att flytta samlat vidare till andra betesområden men också för att ta paus i pågående flyttningar. Utan dessa samlingsområden/rastbeten tillika trivselland är det i princip omöjligt för renskötarna att samla ihop renarna för en flytt just här. Utmed de två sydligaste flyttlederna finns det dessutom samlingsområden/rastbeten och trivselland som är av stor vikt för att flyttningarna både öster och väster ut ska kunna genomföras. I princip hela det ovan beskrivna området är nyckelområden för Talma samebyn.

Kommentar från kommunen:

Kommunen noterar synpunkterna. Detaljplanen har justerats geografiskt och genom bestämmelser för att minska intrång på andra intressen än gruvnäring, se kommunens kommentar till Länsstyrelsen. Skyddsåtgärder presenteras även under respektive sameby i avsnittet "Rennäring" under "Förutsättningar och förändringar". De föreslagna justeringarna skapar utrymme och därmed bättre förutsättningar för flytt och fri strövning norr om planområdet och över Nunasvaaravägen

i planområdet södra del. Justeringarna har gjorts för att mildra hinder för renarna att ta sig till det östra området.

3.20. Vinterbetesmarkernas kvalité och betydelse

3.21. Inom Talma samebys renskötsel använder rensköterna sig av olika sorters betesmarker under olika perioder under året. Det som styr markanvändningen är först och främst vad det är för väderlek, hur mycket nederbörd det kommer, när nederbörden kommer, hur kallt eller varmt det är, vad det är för vindar, vilken typ av snö det är, mjuk eller hård, blir det isbildning mot marken före snön kommer. En annan viktig faktor är vilka intrång och störningar området har genom turistverksamhet, fritidshus, rovdjurstryck, fri skoterkörning samt andra intrång och störningar. Olika typer av mark används alltså under olika förhållanden. Här beskrivs de olika marktyperna för vinterbete.

Tallhedar

3.22. Tallhedar är de marker där renen trivs bäst. Betet är skyddat där, vinden kommer inte åt och blåsa på snön så den blir hård. Är det bra betesförhållanden så betar renen hela vintern på samma område och då är det oftast tallhedar. Blir det isbildning på markbetet så kan renen trivas på tallhedar även om det är sämre bete. Så länge det är mindre snö så betar renarna. Om det blir mer än 50–70 cm snö och isbildning på markbetet så börjar renen röra sig från området eller betar bara på måfå utan att veta var maten finns och det tär på renens energi. Vid låst markbete kan äldre tallhedar bli en tillgång på bete då de innehåller mycket hänglav som vid hård vind blåser ner och renen kan äta. Renen betar marklav, gräs, örter och hänglav på dessa marker.

Myr och våtmarker

3.23. Myr, våtmarker och sjöstränder betar renarna på innan snön kommer och när det är lite snö. Det finns mycket grönbete på dessa marker. Renarna betar på isen när det frusit och kommer åt bete som finns tillgängligt före större snömängder kommer. Renen kommer vanligtvis inte åt betet på dessa marker när det kommer mera snö om betet inte finns på träden. Renen betar marklav, gräs och örter på dessa marker. Även hänglav om det finns.

Granskogar

3.24. Renen betar granskogar när det är mindre snö och innan marken hunnit frysa ordentligt då granskog oftast har fuktigare marker. Granskogar med hänglav är viktiga betesmarker om markbetet blir låst. Under senare delen av vinter är granskogar och andra hänglavsrika skogar viktiga betesmarker. Även om det är bra markbete så är hänglavsskogarna viktiga. Under våren, när det börjar bli skare, kan renen komma åt hänglaven i sin vandring mot fjällen. Renen betar marklav, gräs, örter och hänglav på dessa marker.

Björkskog och lågfjäll ner i skogslandet

3.25. I högre terräng såsom höglänt björkskog eller lågfjäll betar renen när det är lite snö och vinden inte har kommit åt snön och gjort den hård packad. Dessa marker är oftast bra tidigt på vintern när det är lite snö. Om det är äldre björkskog så kan det finnas lav på träden som renen äter om det blir dåligt markbete. Renen betar marklav, gräs, örter och trädlav på dessa marker.

3.26. Sammantaget framgår av vad som anförs ovan att renskötseln fordrar stora områden, med möjlighet för renarna att röra sig fritt mellan olika betesområden beroende var betet är som bäst. Detta för att rennäringen i förlängningen ska förbli bärkraftig.

Kommentar från kommunen:

Kommunen noterar synpunkterna.

4. Allmänna kommentarer om miljökonsekvensbeskrivningen

4.1. Detaljplanen har bedömts medföra betydande miljöpåverkan. Golder Associates AB ("Golder") har därför på uppdrag av Kiruna kommun tagit fram en miljökonsekvensbeskrivning i enlighet med 6 kap i miljöbalken om strategiska miljöbedömningar. Nedan bemöter Talma sameby för renskötseln relevanta delar av miljökonsekvensbeskrivningen.

4.2. Inledningsvis får Talma sameby framhålla att det är anmärkningsvärt att Golder förefaller sakna grundläggande kunskaper om den rättsliga regleringen som finns rörande renskötselrätten. Detta tar sig bland annat uttryck i att Golder vid beskrivning av grundläggande regler om rennäringen, vilka återfinns i rennäringslagen, i stället hänvisar till Kiruna kommuns översiktsplan. Det är med beaktande av verksamhetens omfattande konsekvenser för renskötseln anmärkningsvärt att det inte ställts högre krav på en konsults kunskapsnivån i helt grundläggande frågor. Detta har påverkat Talma samebys förtroende för Golder.

4.3. Talma samebys beskrivning av renskötseln samt vad samebyn i övrigt har beskrivit i rennäringsanalyserna, bilaga 1 och 2, ska tas i beaktande vid bedömningen av detaljplanen. Detta är särskilt viktigt med hänsyn till att vad samebyn identifierat och beskrivit i analysen inte i sin helhet inkorporerats i miljökonsekvensbeskrivningen.

4.4. Vad avser rennäringsanalysens inkorporering i miljökonsekvensbeskrivningen får Talma sameby vidare anföra följande. Samebyn noterar att delar av beskrivningen av renskötseln i miljökonsekvensbeskrivningen är från Rennäringsanalys 1. Talma sameby anser det positivt att Golder tagit del av, och använt sig av materialet, för att beskriva rennäringen. Talma sameby noterar dock att det enbart är utvalda delar av vad Talma sameby redogör för i rennäringsanalys 1 som är med och att sådana delar som exempelvis belyser områdenas goda betesförhållanden är borttaget. Talma sameby finner detta anmärkningsvärt och får understryka vikten av att detaljplanens påverkan på renskötseln bedöms utifrån samtliga omständigheter som är av betydelse för rennäringens bedrivande och fortlevnad.

4.5. Miljökonsekvensbeskrivningen ska enligt 6 kap 11 § miljöbalken innehålla uppgifter om miljöförhållandena och miljöns sannolika utveckling om planen inte genomförs. Befintliga miljöproblem som är relevanta för planen, en identifiering, beskrivning och bedömning av de betydande miljöeffekter som genomförande av planen kan antas medföra samt en redogörelse för de åtgärder

som planeras för uppföljning och övervakning av den betydande miljöpåverkan som genomförande av planen medför. Talma sameby är av uppfattningen att detta inte gjorts på ett sådant sätt att underlaget kan läggas till grund för ett antagande av detaljplanen.

4.6. Enligt miljökonsekvensbeskrivningens avgränsning ska följande frågor besvaras i förhållande till renskötseln. Dessa ska tydligt redogöras för i miljökonsekvensbeskrivningen tillsammans med detaljerade kartor (se punkter 2.2.3 i miljökonsekvensbeskrivningen). Vilken funktion har dessa områden för rennäringsen och berörda samebyar? Vilka konsekvenser kan detaljplanen leda till på kort sikt och över tid både inom och utanför planen, både positiva och negativa? Vilka följor kan planen tillsammans med andra störningar totalt sett tänkas leda till inom hela samebyn, d.v.s. hur påverkas funktionella samband på landskapsnivå? Vilka konsekvenser finns för riksintresse för rennäringsen? Vilka förebyggande och skadelindrade åtgärder planeras samt eventuell uppföljning av dessa?

4.7. Talma sameby anser inte att dessa frågor har besvarats på ett tillfredsställande sätt. Samebyn är av uppfattningen att frågorna i viss mån besvarats felaktigt och i viss mån inte besvarats alls. Detta utvecklas nedan.

Kommentar från kommunen:

Kommunen noterar synpunkterna. Till granskningshandlingarna har MKB reviderats av Sweco. En samlad rennäringsanalys har tagits fram och utgör ett underlag till MKB.

5. Detaljplanens konsekvenser för Talma samebys renskötsel

5.1. Enligt 3 kap 5 § miljöbalken ska mark- och vattenområden som har betydelse för rennäringsen så långt möjligt skyddas mot åtgärder som påtagligt försvårar näringsens bedrivande. Enligt samma paragraf andra stycket ska områden som är av riksintresse för rennäringsen skyddas mot åtgärder som påtagligt försvårar näringsens bedrivande.

5.2. En näring är påtagligt försvårad när påverkan inte är bagatellartad. Endast åtgärder som kan ha bestående negativ inverkan eller tillfälligt mycket stor negativ inverkan kan anses vara påtagligt försvårande (jfr. Bengtsson m.fl., kommentar till 3 kap 2 § miljöbalken, Nordstedts Juridik).

5.3. Om ett område är av riksintresse för flera oförenliga ändamål ska enligt 3 kap 10 § miljöbalken företräde ges åt det eller de ändamål som på lämpligast sätt främjar en långsiktig hushållning med marken, vattnet och den fysiska miljön i övrigt.

5.4. Golders konsekvensbedömning utgår från en uppdelning mellan potentiell påverkan innanför planområdet, och utanför planområdet. Tre potentiella konsekvenser identifieras innanför planområdet och tio potentiella konsekvenser utanför planområdet.

5.5. Golder anför att betesland kommer gå förlorat inom planområdet samt att verksamheten utgör en barriär för renarna genom stängsling av vissa områden, samt andra störande effekter som ljus, ljud, buller och ökad trafik.

5.6. Utanför beteslandet identifierar Golder följande konsekvenser för renskötseln. Risk för att renarna lättare sprider sig till angränsande samebyar. Djupa diken, branta vägbankar och plogade vägar med höga snövallar innebär att renarna följer vägen i stället för att korsas vilket leder till spridning av renhjorden. Undvikelseffekter kan orsaka att flyttleder som är närmast och som korsar detaljplansområdet blir svårare att använda och därför kommer kräva en större arbetsinsats för att genomföra en flytt. Ökade transporter innebär en större risk för renpåkörningar.

5.7. Golder anför också att samebyns ekonomiska bärkraft kan minska med minskad betestillgång då färre renar kan hållas. Mindre bete leder också till minskad slaktvikt och därmed sämre ekonomi.

5.8. Talma sameby anser att flera av de i miljökonsekvensbeskrivningen identifierade konsekvenserna i och för sig är riktiga. Orsaken till det är att flera av dem är tagna från Rennäringsanalys 1. Trots detta saknas en redogörelse för vilken miljöeffekt denna påverkan faktiskt har på Talma samebys renskötsel. Detta har i sin tur resulterat i förslag på skyddsåtgärder som på inget sätt är tillräckliga för att förhindra att renskötseln påtagligt försvåras, vilket samebyn återkommer till nedan.

5.9. Golder anför vidare att Talma samebys renskötare kommer behöva arbeta mer och annorlunda för att motverka vissa av de konsekvenser som gruvprojektet kommer ha. Det skulle enligt Golder kunna vara frågan om extra behov av stängsel och inhägnader; ökat behov av arbetskraft för övervakning och samling av renar; kostnader för ökat användande av snöskotrar och annan teknisk utrustning; samt eventuella kostnader för vård av sjuka djur. Talma sameby kan inte av miljökonsekvensbeskrivningen utläsa vilka konsekvenser som avses och uppfattar denna skrivelse som en generell redogörelse för sådana effekter som kan uppstå för en sameby vid intrång på renskötselområdet. Detta får till följd att det inte är möjligt att bedöma om de föreslagna skyddsåtgärderna kopplade till dessa konsekvenser är tillräckliga.

5.10. Som Talma sameby redogjort för i rennäringsanalyserna kommer de direkta konsekvenserna av gruvetableringen inte bara resultera i förlust av betesmark utan också förlorad betesro, direkt påverkan på funktionellt viktiga områden (som tidigare nämnt samlingsplatser och flyttleder), påverkan på den fria strövningen och vinterbetet samt fysiska landsförluster utanför det aktuella planområdet. Detta utgör ett påtagligt försvårande av renskötseln och har inte i tillräcklig omfattning beaktats i miljökonsekvensbeskrivningen.

5.11. Golder har sammantaget dragit slutsatsen att verksamheten endast har lokal påverkan på renskötseln och att konsekvenserna därför är små. Golder anser därför att den planerade verksamheten är förenlig men Talma samebys renskötsel. Talma sameby delar inte denna bedömning. Samebyn anser att den

planerade gruvverksamheten inte är förenlig med samebyns renskötsel och att de konsekvenser som kommer uppstå om detaljplanen innebär att renskötseln i Talma sameby påtagligt försvåras.

Kommentar från kommunen:

Till granskning har en gemensam rennäringsanalys tagits fram. MKB har till stor del omarbetats och konsekvenser för rennäringsplaneringen har uppdaterats. Vidare har justeringar gjorts för att mildra konsekvenserna för renskötsel. Se kommentarer ovan och till Länsstyrelsens yttrande.

5.12. Särskilt om kumulativa effekter

5.13. I enlighet med 6 kap 11 § fjärde punkten ska miljökonsekvensbeskrivningen innehålla en identifiering, beskrivning och bedömning av de betydande miljöeffekter som genomförandet av planen kan antas medföra. Begreppet miljöeffekter har en bred innebörd och kumulativa effekter ska beskrivas på kort, medellång och lång sikt (Se Wik, Malin kommentar till 6 kap 11 § miljöbalken, Lexino).

5.14. I miljökonsekvensbeskrivningen redogör Golder för att rennäringsplaneringen utöver gruvbrytningen påverkas av skogsbruk, rovdjur, turism, rymdverksamheten Esrange, skoterkörning samt jakt- och friluftsliv. Enligt Golder ger dessa aktiviteter Talma sameby förlust av vinterbetesmarker. Sannolikt kommer dessa uppgifter från Rennäringsanalys 1.

5.15. Utöver att konstatera att det finns andra intrång i Talma samebys renskötselområde innehåller miljökonsekvensbeskrivningen överhuvudtaget inte någon redogörelse över kumulativa effekter. Golders beskrivning av de kumulativa effekterna i miljökonsekvensbeskrivningen uppfyller enligt samebyns bestämda uppfattning inte miljöbalkens krav på hur miljöeffekterna ska redogöras för i den strategiska miljöbedömningen. Talma sameby finner det anmärkningsvärt att Golder identifierat en omfattande mängd andra intrång i samebyns renskötselmarker utan att i enlighet med kraven i miljöbalken bedöma dess effekter i förhållande till nu föreslagen detaljplan.

5.16. Särskilt om nollalternativet

5.17. Enligt 6 kap 11 § tredje punkten a) miljöbalken ska miljökonsekvensbeskrivningen innehålla uppgifter om miljöförhållandena och miljöns sannolika utveckling om planen inte genomförs. En beskrivning av nollalternativet innebär alltså att exploatören förväntas tydliggöra konsekvenserna av att verksamheten/planen inte kommer till stånd. Vad som ska beskrivas är bland annat hur området sannolikt kommer att utvecklas om planen inte ska genomföras. Detta innebär också att en redogörelse för de problem som grundar behovet av verksamheten fordras.

5.18. Under rubriken "Nollalternativ" i miljökonsekvensbeskrivningen anför Golder att nollalternativet för ansökt verksamhet innebär att fyndigheten inte utvinns. Detta skulle innebära att den planerade verksamhetens

miljökonsekvenser inte uppkommer samt att motstående intressen och natur- och kulturvärden inte påverkas. Enligt Golder innebär nollalternativet vidare att orten går miste om arbetstillfällen samt att samhället har ett fortsatt behov av grafit för omställningen till en hållbar samhällsmodell som i sådana fall måste tillgodoses på andra sätt.

5.19. Att verksamhetens konsekvenser uteblir om verksamheten inte kommer till stånd ligger i sakens natur och är därför inte tillräckligt för att kravet på ett nollalternativ ska anses uppfyllt.

5.20. Redogörelsen för nollalternativet får vidare tolkas som att det finns andra möjligheter för att tillgodose det grafitbehov som finns för omställningen till en hållbar samhällsmodell. Exempelvis alternativet att framställa konstgjord grafit bör alltså vägas mot den reella påverkan som verksamheten får på renskötseln. Detta ska alltså särskilt tillmätas betydelse vid en avvägning mellan mineralintresset och rennäringensintresset.

Kommentar från kommunen:

I MKB redovisas beskrivningen av nollalternativet och de kumulativa effekterna (utifrån rennäringensanalysen).

6. Talma samebys inställning till föreslagna skyddsåtgärder

6.1. Sammantaget innebär vad som anförts ovan att detaljplanen kommer medföra att Talma samebys renskötsel påtagligt försvåras. Golder föreslår ett antal skyddsåtgärder och försiktighetsmått som enligt Golder kommer bidra till att verksamhetens konsekvenser för renskötseln bedöms som små. Enligt Golder kommer näringarna därmed kunna samexistera. Talma sameby delar inte denna uppfattning och bemöter de föreslagna skyddsåtgärderna nedan.

6.2. Begränsad gruvbrytning i dagbrotten

6.3. Enligt Golder är den enskilt viktigaste åtgärden för att minimera påverkan på renskötseln att tillse att gruvbrytningen i dagbrott endast sker under den tid på året då renskötseln inte bedrivs i området. Enligt Golder innebär detta att verksamheten som helhet kommer vara mindre störande.

6.4. Talma sameby uppfattar detta som ett vilseledande av omfattningen av gruvverksamhetens drift och dess påverkan på renskötseln. Det är bekymmersamt att Golder förminskar gruvverksamhetens störningar till att det enbart skulle vara brytningen i dagbrotten som orsakar en påverkan på renskötseln. Detta särskilt med beaktande av att Golder i fråga om bullerstörningar från verksamheten skriver att exempel på bullrande aktiviteter som kommer ske inom verksamheten är sprängning, krossning, anrikningsprocessen, lastning och lossning samt interna och externa transporter. Såvitt samebyn kan bedöma kommer de nu bullrande aktiviteterna pågå även vintertid, vilket utvecklas mer nedan.

6.5. Det ska vidare understrykas att det av miljökonsekvensbeskrivningen inte framgår hur och i vilken omfattning ett avbrott i gruvan skulle minska konsekvenserna på renskötseln. Man får förutsätta att det framför allt är

störningszonen Golder menar skulle minska. Det är dock omöjligt att av miljökonsekvensbeskrivningen utläsa i vilken omfattning Golder menar att denna skulle minska.

6.6. Miljökonsekvensbeskrivningen saknar dels en redogörelse för gruvverksamhetens olika aktiviteter och på vilket sätt de enskilt och tillsammans påverkar renskötseln, dels en särskild bedömning av den totala gruvverksamhetens påverkan på renskötseln under den tid på året då Golder anför att brytning i dagbrottet inte ska pågå. Såvitt samebyn har förstått kommer övriga aktiviteter hänförliga till gruvverksamheten fortgå trots avbrottet i själva brytningen, d.v.s. i vart fall krossning, anrikningsprocessen, lastning och lossning samt interna och externa transporter. Det är därför Talma samebys bestämda uppfattning att renskötseln kommer påtagligt försvåras även om brytning i dagbrotten upphör under vinterbetesperioden.

Kommentar från kommunen:

Till granskning har MKB uppdaterats med en beskrivning av påverkan på rennäringen, sett till både gruvbrytning och gruvans andra aktiviteter. Ytterligare skyddsåtgärder har vidtagits i detaljplanen, detta presenteras i planbeskrivningen. Se även kommentar till Länsstyrelsen.

Bedömning gällande avvägning mellan oförenliga riksintressen har uppdaterats i planbeskrivningen.

6.7. Övriga föreslagna skyddsåtgärder

6.8. Ytterligare skyddsåtgärder föreslås som enligt Golder ska bidra till en minimerad påverkan på renskötseln. Talma sameby anser inte att några av de föreslagna åtgärderna är tillräckliga för att minska påverkan på renskötseln. Talma sameby redogör för skälen till detta nedan.

6.9. Golder föreslår sju specifika skyddsåtgärder i förhållande till verksamhetens buller, damning och förorenat vatten. Föreslagna skyddsåtgärder består i begränsning av buller för att minska störningszonen, att planera sprängningar så att störningen på renarna minimeras, risken för störande ljus ska begränsas, damning ska begränsas genom bindemedel, sulfidlukta ska i möjligaste mån minskas genom att bland annat minimera malmens exponeringstid till luft, potentiellt förorenat vatten ska renas innan det släpps ut och Talga kommer under projektets livstid arbeta för ett nära samarbete och utbyte av information mellan företag och samebyn.

6.10. Talma sameby kan inte av miljökonsekvensbeskrivningen utläsa på vilka sätt dessa åtgärder specifikt ska minska påverkan på renskötseln. Samebyn har angett att störningszonen runt gruvområdet enligt forskning kommer vara i vart fall 7 km. För att Talma sameby ska kunna förhålla sig till på vilket sätt föreslagna skyddsåtgärder ska minska störningszonen behöver förslagen redogöras för i förhållande till forskningen på området och hur påverkan på renskötseln därmed kommer att stävjas. Talma sameby är alltså av uppfattningen att störningszonen aldrig kommer kunna minskas till den grad att närliggande betesområden kommer kunna nyttjas.

6.11. Golder anför att de flyttleder som påverkas av gruvetableringen kan komma att påverkas på så sätt att de blir svårare att använda och därför kommer kräva en större arbetsinsats vid flytt. Golder föreslår att detta ska stävjas med ekonomisk ersättning till Talma sameby. Talma sameby delar inte denna uppfattning och är av den bestämda uppfattningen att ekonomisk ersättning inte kan möjliggöra nyttjande av avskurna flyttleder. Talma sameby ställer sig vidare frågande till på vilket sätt Golder menar att dessa flyttleder ska kunna nyttjas när samtliga omkringliggande betesområden kommer vara obrukbara till följd av gruvan. Den betesförlust som uppstår till följd av störningszonen innebär en direkt förlust av närliggande flyttleder eftersom det kommer saknas betesområden att flytta mellan. Detta innebär en direkt förlust av för rennäringen livsviktiga funktionella samband. Rennäringens användning av olika områden varierar från år till år och rennäringens behov av sammanhängande betesområden och tillgången till alternativa betesområden inom olika årstidsmarker samt alternativa flyttleder konstateras i förarbetena till 3 kap 5 § miljöbalken (Se prop. 1985/86:3, s 161). Dessa funktionella samband är en förutsättning för rennäringens bedrivande. Detta har inte överhuvudtaget behandlats i miljökonsekvensbeskrivningen.

6.12. Enligt Golder kommer den ökade trafikvolymen i området innebära en ökad risk för renpåkörningar. Enligt Golder ska relevanta skyddsstängsel uppföras, som ska underhållas över tid. Talma sameby anser att detta åtgärdsförslag vittnar om en bristande kunskap om renskötseln. På så sätt renskötseln bedrivs i Talma sameby utgör stängsel ett oönskat hinder i renarnas fria strövning och renarna förhindras därmed att ta sig mellan betesområden. Detta resulterar i minskad betestillgång med samma följer som samebyn redogjort för ovan. Förslag om att uppföra stängsel utgör således ingen skyddsåtgärd utan ytterligare en konsekvens av verksamheten.

6.13. Golder bedömer vidare att samebyns ekonomiska bärkraft kan minska om tillgången på bete minskar. Som Talma sameby framfört i Rennäringsanalys 2 kommer samebyns ekonomiska bärkraft att minska eftersom samebyns betestillgång kommer att minska. Detta kan också leda till sämre slaktvikter vilket i sin tur genererar en sämre ekonomi i samebyn. Det är anmärkningsvärt att Golder beskriver detta som en potentiell konsekvens, trots att det är ett faktum att flera av samebyns betesområden kommer gå förlorade. Dessutom saknas förslag på försiktighetsåtgärder som skulle stävja detta. Att störningen enligt Golders uppfattning är tidsbegränsad till en 25-årsperiod är ingen skyddsåtgärd. Särskilt inte med beaktande av att samebyns hela rennäring hotas av en försämrad ekonomi.

6.14. Golder bedömer att verksamheten kommer innebära en direkt förlust av betesområdet inom detaljplanen. Trots detta saknas en bedömning av vilka konsekvenser denna förlust innebär för Talma samebys renskötsel.

6.15. Talma sameby uppfattar vidare att Golder anser att ianspråktaget betesområde kommer kunna användas när gruvan avvecklas. Talma Sameby delar inte denna uppfattning. Vinterbeteslandet som gruvområdet tar i anspråk

kommer inte bara vara omöjligt för samebyn att bruka under de 25 år som gruvverksamheten planeras vara i bruk, utan stora delar av området kommer vara obrukbart för all tid därefter. Detta eftersom dagbrotten inte kommer fyllas igen och därmed sannolikt bli vattenfyllt. Golder föreslår att området efter avslutad drift ska återställas i samråd med Talma sameby. Talma sameby är av uppfattningen att området inte kommer gå att återställa på ett sådant sätt att det kommer återfå dagens värde. Tvärt om kommer gruvetableringen bidra till ett förändrat rörelsemönster hos renhjorden. För det fall området faktiskt skulle gå att återställa är detta inte någonting som skulle ske i en närtid efter avslutad drift, tvärt om skulle det ta väldigt många decennier innan området återigen delvis skulle kunna fungera som betesmark. Detta har inte beaktats i miljökonsekvensbeskrivningen och effekterna av detta har inte analyserats.

6.16. Sammantaget anser Talma sameby att flera av frågorna som enligt miljökonsekvensbeskrivningens avgränsning skulle omfattas av konsekvensbedömningen inte har besvarats. Vilka konsekvenser detaljplanen skulle leda till på kort respektive lång sikt framgår inte i tillräcklig omfattning av miljökonsekvensbeskrivningen. En bedömning av vilka följder som planen tillsammans med andra störningar totalt sett kan tänkas leda till inom hela samebyn saknas helt. Likaså en redogörelse för hur samebyns funktionella samband påverkas av detaljplanen. Detta trots att dessa frågor framgår direkt av Golders egna avgränsning av miljökonsekvensbeskrivningen.

6.17. Vad som anförts ovan innebär dels att miljökonsekvensbeskrivningen är så bristfällig att den inte kan ligga till grund för kommunens beslut om antagande av detaljplanen, dels att de åtgärder som föreslås i miljökonsekvensbeskrivningen inte är tillräckligaför att möjliggöra för en samexistens mellan näringarna.

Kommentar från kommunen:

Kommunen noterar synpunkterna. Hur samebyns verksamhet och renarna rör sig i området varierar beroende på årstid, klimat och andra förutsättningar. De funktionella samband som finns mellan olika funktioner, platser och rörelser har analyserats ytterligare i planhandlingarna.

Inom planområdet kommer verksamhetens olika funktioner stängslas in av säkerhetsskäl vilket bland annat kan regleras inom tillståndsprövningen för gruvverksamheten. Inom den del av planområdet som reglerar kvartersmark för gruvindustri (J₁) är det möjligt att stängsla in marken, men detta kommer att ske i samråd med samebyarna för att möjliggöra passager inom planområdet. För att säkerställa framkomligheten för både allmänheten och rennäringen regleras Nunasvaaravägen som allmän platsmark (VÄG). Med allmän plats menas att vägen ska vara allmänt tillgänglig och därtill också tillgänglig för flytt och fri strövning. Se även kommentar till Länsstyrelsen.

Utredningar som gjorts visar att det är möjligt att återställa området till viss grad. Gruvetableringen kan komma till att bidra till ett förändrat rörelsemönster för renhjorden. Efterbehandling av planområdet har tydliggjorts i planhandlingarna.

7. Riksintressen inom Talma samebys renskötselområde

7.1. I miljökonsekvensbeskrivningen görs en uppdelning mellan riksintresseområden och andra områden inom Talma samebys renskötselområde. Golder anför att detaljplansområdet utgörs av vinterbetesmarker och att flyttleder och svåra passager av riksintresse för rennäringen finns utpekade väster och söder om verksamhetsområdet.

7.2. Med anledning av detta får Talma sameby framhålla att gränserna för samebyns riksintresseområden inte styrs av vad som är utpekat av Sametinget. Vilka områden som är av riksintresse ska bedömas i varje enskilt fall och alltså i förhållande till den specifika exploateringen på samebyns område (se Michanek, Gabriel, kommentar till 3 kapitlet miljöbalken, Karnov). Vad länsstyrelsen anført om att samebyns flyttleder på grund av renskötelsns behov av funktionella samband är så pass viktiga att de skulle kunna anses vara av riksintresse ska tillmätas särskild betydelse i bedömningen, se sidan 14 i miljökonsekvensbeskrivningen.

7.3. Talma sameby anser att både nyckelområdet i Nunasvaara och samtliga flyttleder inom området, samt den flyttled som löper strax norr om Niska Norra är av sådan betydelse för Talma samebys renskötelsen att dessa är av riksintresse. Samebyn anser vidare att allt som anges som nyckelområde, samlingsområde, rastbete och trivselland är av riksintresse.

7.4. Enligt Golder är placeringen av gruvan anpassad så att samebyns riksintresse-områden undviks. Samebyn uppfattar detta som att Golder anser att verksamheten inte påverkar samebyns riksintresseklassade områden eftersom gruvan geografiskt inte har placerats mitt i ett av Sametinget utpekat riksintresseområde. Samebyn anser att detta är en direkt felaktig bedömning. Det är allmänt vedertaget i dessa typer av utredningar att man inte bedömer påverkan på riksintressen på det sätt Golder gör i miljökonsekvensbeskrivningen. Det intressanta är istället om ett område av riksintresse påverkas av verksamheten, oavsett om området ligger inom eller utanför verksamhetsområdet. Även detta påverkar samebyns förtroende för Golder.

7.5. Sammanfattningsvis har Golder inte tagit hänsyn till de riksintresseområden som samebyn beskrivit utan i stället bara beaktat de av Sametinget utpekade områdena. Det är vidare verksamhetens effekt på riksintresseområdena som ska bedömas, inte endast frågan om gruvområdet är placerat inom ett område som är av riksintresse för rennäringen. En sådan bedömning saknas helt i miljökonsekvensbeskrivningen.

7.6. Som anförts ovan kommer gruvetableringen innebära att samebyns flyttleder som sträcker sig genom området, samt de av Sametinget utpekade riksintresseklassade flyttlederna norr och söder om Nunasvaara helt går

förlorade. Detta innebär både att markerna öster om gruvområdet i sin helhet blir obrukbara för Talma samebys renskötsel samt att områdena väster om Nunasvaara berörs högst negativt. Eftersom renarna kommer att undvika gruvområdet drar de sig väster ut. Betesförhållandena är inte tillräckligt bra på denna sida av gruvområdet vilket innebär att renarna under inga omständigheter får röra sig mot dessa betesmarker då det inte kommer finnas tillräckligt med bete där. En sådan situation skulle kunna bli förödande för renskötseln, eftersom renarna då sprids över oönskat stora område och renskötarna därigenom tappar kontrollen över renhjorden. Renarna blir också lätt byte för rovdjur under sådana omständigheter.

7.7. Gruvetableringen är belägen där samebyn är som smalast. Detta innebär att störningszonen om i vart fall 7 km kommer sträcka sig utanför Talma samebys betesmarker. De betesområden som ligger i anslutning till verksamheten kommer alltså bli helt obrukbara.

7.8. Under rubriken ”riksintresse” i miljökonsekvensbeskrivningen anför Golder att det vid Nunasvaara finns ett uppsamlingsområde dit renarna naturligt söker sig för bete och vila under en längre period. Strax väster om Hosiorinta finns också rastbetesområden som används under flyttning av renhjorden mellan olika betesområden. Detta talar för att Golder insett betydelsen av dessa områden för Talma samebys rennäring och renskötselns behov av funktionella samband. Trots detta behandlas inte detta ytterligare i miljökonsekvensbeskrivningen.

7.9. I miljökonsekvensbeskrivningen under samma rubrik redogörs vidare för att en svår passage är belägen ca 200 meter söder om verksamhetsområdet. Oavsett försiktighetsåtgärder i form av ljus- och ljuddämpande försiktighetsåtgärder kommer inga åtgärder kunna möjliggöra för renarna att befinna sig i området 200 meter från verksamhetsområdet när den uppskattade störningszonen som utgångsläge är 7 km. Detta har inte heller analyserats i miljökonsekvensbeskrivningen.

7.10. I redogörelsen för detaljplanens påverkan på riksintressena inom Talma sameby anför Golder att utgångspunkten är att renskötseln inom Talma sameby ska kunna fortgå och att skada för rennäringen i första hand ska förebyggas och minimeras genom att säkerställa ett nära samarbete och informationsutbyte genom samråd mellan samebyn och bolaget. Att Golder bedömer möjligheten till samråd mellan samebyn och bolaget som en tillräcklig skyddsåtgärd för att minska påverkan på samebyns riksintresseområden, vilka dels begränsas av verksamheten, dels helt omintetgörs, visar återigen på en okunskap om och en nonchalans gentemot renskötselns grundförutsättningar.

7.11. Talma sameby får framhålla att det inte är tillräckligt att i miljökonsekvensbeskrivningen bekräfta potentiella konsekvenser utan att bedöma dessa konsekvenser ytterligare i förhållande till renskötseln. Talma sameby ställer sig starkt frågande till att närliggande riksintressen i form av flyttleder och en svår passage har identifierats i miljökonsekvensbeskrivningen för att sedan lämnas utan vidare analys i konsekvensbedömningen. Detta utgör

en så pass stor brist i miljökonsekvens-beskrivningen att denna inte kan läggas till grund för en bedömning av detaljplanen.

7.12. Trots att flera flyttleder och områden inom Talma sameby av riksintressen kommer att påverkas både direkt och indirekt om detaljplanen antas så innehåller inte miljökonsekvensbeskrivningen någon redogörelse för intresseavvägningen som fordras enligt 3 kap 10 § miljöbalken. Talma sameby finner detta mycket olyckligt. I förevarande fall är aktuellt område utpekad som riksintresse för mineral, samtidigt som verksamheten kommer att påverka riksintresseområden för rennärings. En intresseavvägning ska alltså göras enligt 3 kap 10 § miljöbalken.

7.13. I förarbetena till 3 kap 10 § miljöbalken framgår vidare att vid en bedömning av vilken näring som ska vinna företräde har Sveriges internationella åtaganden betydelse (Se prop. 1997/98:45 del II, s 35). Flera av de internationella förpliktelserna som Sverige är bundna av är direkt relaterade till det samiska folket i egenskap av urfolk. En av de viktigaste bestämmelserna i sammanhanget är artikel 27 ICCPR. Artikel 27 utgör enligt samebyns uppfattning internationell sedvanerätt. I artikeln stadgas att de stater där det finns etniska, religiösa eller språkliga minoriteter, ska de som tillhör sådana minoriteter inte förvägras rätten att i gemenskap med andra medlemmar av sin grupp ha sitt kulturliv, bekänna sig till och utöva religion och använda sitt språk. Definitionen av kulturliv i artikeln innefattar bland annat kulturella manifestationer, och särskilt beträffande urfolk, ett levnadssätt nära förknippat med land och användningen av naturresurser (Se FN-dokument CCPR/C/21/Rev.1/Add.5., General Comment No. 23).

7.14. För att avgöra om medlemmar i en minoritet förvägras rätten som skyddas enligt artikel 27 ska bland annat beaktas om inskränkningen innebär att gruppens traditionella näring förbli ett hållbart försörjningsalternativ. Ett upphörande av renskötseln kränker alltså samebymedlemmarnas rätt till deras kulturliv och innebär ett brott mot Sveriges internationella åtaganden.

7.15. Den princip som stadgas genom Artikel 27 ICCPR har vidare fastslagits i svensk praxis genom Mark- och miljööverdomstolens dom i mål nr M 824–11. Domstolen konstaterar att en etablering inte kan tillåtas ske på ett sådant sätt som äventyrar förutsättningarna för samebyns fortsatta bedrivande av en ekonomiskt bärkraftig rennärings. Detta är enligt Talma samebys uppfattning ett uttryck för den internationella princip som gäller enligt artikel 27 ICCPR.

7.16. Den stoppregel som härigenom etablerats genom Mark- och miljööverdomstolens praxis skyddar alltså samebyar mot sådan påverkan som innebär att samebyn inte längre kan bedriva en ekonomiskt bärkraftig rennärings. Som Talma sameby anfört har inte Golder presenterat tillräckliga skyddsåtgärder för att minska denna påverkan på Talma samebys renskötsel.

7.17. Vad avser intresseavvägningen mellan näringarna vill samebyn vidare understryka följande. Vid en intresseavvägning måste en tusenårig tradition som utövas av Europas enda urfolk otvivelaktigt anses vara den verksamhet som

på lämpligast sätt förvaltar och främjar en långsiktig hushållning med marken, vattnet och den fysiska miljön i övrigt. Det ligger i rennäringens uråldriga bedrivande genom generationer och i dess natur att förvalta naturen och de naturliga resurserna på det sätt som bäst gynnar miljön. Det sätt som rennäringen bedrivs i Talma sameby är dessutom det som på bästa sätt tillförsäkrar kommande generationer den miljö som är skyddad enligt miljöbalken. Av de oförenliga ändamålen rennäring och mineralutvinning ska alltså rennäringen ges företräde. Vid en intresseavvägning ska vidare särskilt beaktas att rennäringen inte påverkas andra naturvärden och riksintressen i närliggande områden negativt på så sätt gruvverksamheten gör.

7.18. Vidare ska följande tillmätas betydelse vid en avvägning mellan näringarna. Mineralutvinningen är mer konjunkturkänslig än andra branscher. Gruvindustrin är också mycket kapitalintensiv. Ett gruvprojekt är alltså förenat med en mängd risker. Gruvindustrin är vidare beroende av statliga subventioner och politiskt stöd. Det finns i närtid ett flertal exempel på gruvprojekt som lagts ner på grund av lönsamhetsproblem. Ett misslyckat gruvprojekt får mycket stora negativa konsekvenser och inte sällan har staten tvingats bekosta efterkommande saneringar och återställanden. Konkurserna visar också att ett gruvprojekt utgör ett stort risktagande för den kommun där gruvföretag vill etablera sig.

7.19. Golder anför att det planerade gruvprojektet har positiva lokala och regionala samhällsekonomiska konsekvenser. Enligt Golder, som hänvisar till en socioekonomisk konsekvensanalys kommer gruvprojektet få stor betydelse för Svappavaara-Vittangi-bygden genom att verksamheten då befolkningsmängden i bygden kommer öka med ca 50 personer i kommunen och mellan 70–80 personer i regionen.

7.20. Denna befolkningsökning och samhällsekonomiska konsekvenser ska vägas mot verksamhetens konsekvenser för Talma samebys renskötsel. Vid ett beviljande av gruvverksamheten kan delar av Talma samebys renskötsel företag tvingas att upphöra med sin verksamhet. Enligt artikel 8 i europakonventionen har var och en rätt till respekt för sitt privat- och familjeliv. När individer tillhör en minoritet skyddar nämnd artikel minoritetens traditionella livsstil. Detta skydd omfattar alltså alla delar av den samiska kulturen, inklusive renskötelsen. De renskötarna samernas leverne präglas av renarnas naturliga vandringar mellan olika betesområden beroende på årstid. Släkt och familj utgör viktiga fundament i det samiska samhället och inom renskötelsen. En inskränkning av samebyns möjlighet till renskötelsen innebär en effektiv inskränkning i de påverkade samernas rätt till sitt privat- och familjeliv.

7.21. Enligt artikel 8 paragraf 2 får en inskränkning i rätten till privat- och familjeliv bara göras om den är föreskriven i lag. Inskränkningen måste vidare vara nödvändig med hänsyn till statens säkerhet, den allmänna säkerheten, landets ekonomiska välbefinnande, förebyggande av oordning eller brott eller till skydd för hälsa eller moral eller för andra personers fri- och rättigheter.

7.22. Vidare stadgas i miljöbalkens portalparagraf att bestämmelserna i balken syftar till att främja en hållbar utveckling som innebär att nuvarande och kommande generationer tillförsäkras en hälsosam och god miljö. Gruvverksamheten har en livslängd på 25 år. Ett urfolks traditionella näring som bedrivits i generationer är otvivelaktigt det intresse som på bästa sätt främjar en hållbar utveckling och tillförsäkrar kommande generationer en hälsosam och god miljö.

7.23. Talma sameby är mot bakgrund av ovan av den bestämda uppfattningen att renskötseln är den näring som på lämpligast sätt främjar en hushållning med mark- och vattenområden i ett långsiktigt perspektiv i enlighet med miljöbalken och därmed ska vinna företräde framför mineralnäringen.

Kommentar från kommunen:

Kommunen noterar synpunkterna. I planhandlingarna har de konkreta, utpekade riksintresseområdena från Sametinget använts. Dock, som Talma väl påpekar, är det av stor vikt att förstå samebyns användning av markerna som grundförutsättningar för rennäringens verksamhet. Rennäringen som verksamhet och den användning av marker som pågår utgör i sig ett riksintresse enligt 3 kap 5 § miljöbalken. Som också Talma nämner är det effekten som detaljplanen har på riksintresset för rennäringen som är det essentiella, inte var geografiskt specifika riksintresseavgränsningar är placerade.

I miljökonsekvensbeskrivning har revideringar och ytterligare analyser gällande definition av riksintresse för rennäringen, svåra passager och andra viktiga platser och funktioner gjorts.

Vidare tydliggörs i planhandlingarna att intentionen för platsen är att samebyn ska ha möjlighet att använda och verka på delar av området, trots detaljplanens genomförande. Det är av stor vikt för Kiruna kommun att renskötseln inte upphör. Viktigt är även att Talmas verksamhet inte blir inskränkt till den grad att de förvägras rätten att använda området.

I miljöbalkens portalparagraf skrivs att bestämmelserna i balken syftar till att främja en hållbar utveckling som innebär att nuvarande och kommande generationer tillförsäkras en hälsosam och god miljö. Den verksamhet som Kiruna kommun planlägger i denna detaljplan är industri för gruvverksamhet. Det är dock viktigt att påpeka att gruvverksamheten i detta fall handlar om utvinning av en mineral som är av stor betydelse vid batteriframställning och således för klimatomställningen. Det går därmed att bedöma att gruvan kommer att vara en del i den hållbara utveckling som tillförsäkrar kommande generationer en hälsosam och god miljö. Bedömning gällande avvägning mellan oförenliga riksintressen har till granskningshandlingarna utvecklats i planbeskrivningen.

8. Talma samebys deltagande i beslut som rör dem

8.1. Talma sameby deltog vid ett samrådsmöte med Kiruna kommun den 23 september 2021. Under mötet uttryckte kommunen osäkerhet kring om kommunen kunde ta hänsyn till Talma samebys synpunkter i processen eftersom tidsfrister för remisser, enligt kommunen, är ute.

8.2. Talma sameby ställer sig mycket frågande till varför kommunen bjudit in samebyn till ett samråd med uppfattningen att den inte kan ta hänsyn till samebys synpunkter.

8.3. Hur lång tid samrådsprocessen ska pågå är inte reglerat i lag och hur lång tid som ska anses rimligt varierar beroende på planens omfattning (se Wik, Malin, kommentaren till 6 kap 15 kap miljöbalken, Karnov). Kommunen har skyldighet att låta myndigheter och allmänheten yttra sig så att det är möjligt att ta hänsyn till synpunkterna innan planen antas eller läggs till grund för reglering (prop. 2003/14:116, s 66).

8.4. Kommunen har vidare en skyldighet att efterleva artikel 6 i Århuskonventionen. Enligt artikel 6.1 b) ska varje part i enlighet med nationell rätt tillämpa bestämmelserna i nämnd artikel på beslut om verksamheter som kan ha betydande påverkan på miljön. Enligt artikel 6.7 ska allmänhetens deltagande i beslutsprocessen innefatta en möjlighet att skriftligen eller, i förekommande fall, vid en offentlig utfrågning eller ett offentligt möte med sökanden lämna alla synpunkter, upplysningar, analyser eller åsikter som den anser vara av betydelse för den föreslagna verksamheten. Varje part ska vidare enligt artikel 6.8 se till att det i beslutet tas vederbörlig hänsyn till vad som framkommit vid allmänhetens deltagande.

8.5. Vidare är kommunen skyldig att efterleva kraven i artikel 27 ICCPR. Artikel 27 föreskriver tre krav till skydd för samebys renskötsel. Samerna ska i egenskap av minoritet tillförsäkras ett effektivt deltagande i beslut som rör dem, deras traditionella näring (rennäringen) ska förbli ekonomiskt hållbar och inte tillintetgöras och ett omfattande samrådsförfarande ska äga rum.

8.6. Utöver vad som anförts ovan vill Talma sameby vidare framhålla att Kiruna kommun vid bedömningen av detaljplanen särskilt ska fästa avseende vid FN:s rasdiskrimineringskommittés (CERD) yttrande den 26 november 2020 i ärende No. 54/2013. Omständigheterna vid Rönnbäcken och den av Talga AB planerade gruvetableringen inom Talma samebys renskötselområde är i väsentliga delar överensstämmande. Kommittén menar att det utgör diskriminering att ignorera samernas rätt att använda och åtnjuta sina markrättigheter och att avstå från att vidta lämpliga åtgärder för att säkerställa en i praktiken respektfull hantering av deras rätt till så kallad *”free, prior and informed consent”* (på förhand givet, fritt och upplyst samtycke) så snart deras rättigheter kan påverkas genom projekt som genomförs på deras traditionella marker. Diskrimineringen består i att samernas möjlighet att åtnjuta rättigheterna till marken och till de naturliga resurserna (och därmed till samebymedlemmars identitet) upphävs eller i vart fall försämras.

8.7. Med anledning av vad som anförts ovan förväntar sig Talma sameby att vad samebyn anført i båda rennäringsanalyserna och i detta yttrande beaktas särskilt i den fortsatta detaljplansprocessen.

Kommentar från kommunen:

Kommunen noterar synpunkterna. Kommunens intention är att följa de artiklar som Talma sameby hänvisar till och att inte diskriminera någon. Skyddsåtgärder inom ramen för detaljplanen har vidtagits, se tidigare kommentarer, men trots detta behöver en avvägning göras mellan oförenliga riksintressen. Att ett intresse ges företräde framför ett annat i enlighet med 3 kap. 10 § miljöbalken, innebär inte att någon part ska diskrimineras under processen. En del i arbetet mot diskriminering under framtagandet av detaljplanen är kommunens samråd med samebyarna och de rennäringsanalyser som genomförts och sedan föranlett ändringar av detaljplanen.

Till planhandlingarna är rennäringsanalys 1 (2020) och 2 (2021), upprättade av Talma sameby, regelrätta källor. Likväl bedöms yttranden från Talma inom och utom den officiella samrådstiden som giltiga.

Berörda sakägare som inte har blivit tillgodosedda

- Gabna sameby
- Talma sameby
- Privatperson

Övriga som inte har blivit tillgodosedda

- Naturskyddsföreningen Kiruna
- Vänsterpartiet

Kommunledningsförvaltningen
Stadsbyggnadsavdelningen
2024-01-26

Mona Mattsson Kauppi,
Planarkitekt
Kiruna kommun

Bilaga: Länsstyrelsens yttrande